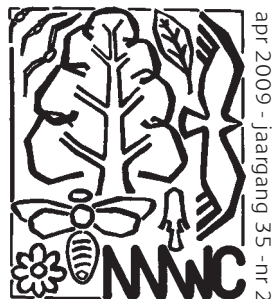

Natuur- en Vogelwacht Culemborg

Hak-al

IN DIT NUMMER

- Vogelwerkgroep inventariseert steenuilen in werkgebied NVWC
- De effecten van de klimaatontwikkelingen op de boerenzwaluw
- Nieuwe meldmogelijkheden waarnemingen

Colofon

Voor vragen over de bezorging,
Loes Plaisier
☎ 0345 - 51 98 47

Redactieadres:
Valeriaan 49
4102 VG Culemborg
e-mail: redactie@nvwvc.nl

Eindredacteur:
Louis van Oort

Redactie:
Cocky de Groot
Harry van de Warenburg
Ruud Post

Webbeheer:
Jouke Altenburg

Uitgave:
Natuur- en Vogelwacht Culemborg
Middelcoopstraat 1a
4102 CE Culemborg
e-mail: post@nvwvc.nl
website: www.nvwvc.nl

Vormgeving:
Ruud Post

Druk:
Drukkerij de Meerpaal
Tiel

Oplage:
420 exemplaren

Distributie:
A. van de Berg, Y. en J. Bosma,
Th. & A. Boudewijn, J. Geven,
G. Greve, J.J. Geleedst, A. Jacobs,
Y. Jakobs-Lammers, fam J. Kievit,
L. v.d. Kooij, M. Steltenpool,
W. van de Ree, W.&C. Rubers,
W. de Rooij, H. v.d. Warenburg en
F. Waroux.

Lidmaatschap:
Hak-al is een uitgave van de
Natuur- en Vogelwacht Culemborg
en wordt gratis onder haar leden verspreid.

Deze Hak-al wordt op milieuverantwoord papier vervaardigd.
Gewaarborgd door het FSC certificaat.

Beste Hak-al-lezers,

Hoe vaak ben ik de voorjaarseditie van de Hak-al niet begonnen met 'een nieuwe lente, een nieuw geluid'? Het is een ijzersterk cliché sinds Herman Gorter deze strofe in de 19e eeuw smeedde voor zijn weergalozes gedicht 'De mei'. IJzersterk, omdat het dik een eeuw later nog altijd vaak van toepassing is. Zo ook nu weer: dit voorjaar zijn grote veranderingen op til binnen de NVWC, of ze hebben zelfs al plaatsgevonden.

Om met dit laatste te beginnen: het NVWC-bestuur is sinds de jaarvergadering van 30 maart ingrijpend gewijzigd. Voorzitter Kars Veling en secretaris Gonda Baard traden na jarenlange trouwe dienst af om zich niet meer herkiesbaar te stellen. Daarmee geven twee zeer markante persoonlijkheden de pijp aan Maarten. Gelukkig alleen wat betreft bestuurlijke zaken, want ze blijven wel degelijk actief voor de NVWC.

Positief nieuws was dat zich drie nieuwe kandidaten voor het bestuur hadden aangemeld, te weten Jouke Altenburg, Gijsje Robeer en Cocky de Groot. Daar het aantal bestuursvacatures inmiddels was opgelopen tot vijf, konden de drie zonder stemming in het bestuur worden opgenomen. Bij de eerstvolgende bestuursvergadering wordt bepaald wie nu eigenlijk wat gaat doen in het nieuwe bestuur. Tegen de tijd dat deze Hak-al op uw mat ploft, is dan ook wellicht bekend wie de nieuwe voorzitter (m/v) van de NVWC is.

Met het noemen van Cocky als nieuw bestuurslid stip ik meteen de volgende verandering aan: 'het anker' van de redactie stapt eruit, omdat bestuurs- en redactiewerk bij elkaar toch wel wat veel van het goede is. Gelukkig is er al een opvolgster gevonden: vogelwerkgroepid Yvonne van Gils. Over deze redactionele wisseling van de wacht meer in de volgende Hak-al.

Op bijgaande foto het oude bestuur samen met de nieuwelingen, met van links naar rechts Jouke Altenburg, Paul van Buchem, Cocky de Groot, Yme-Jan Bosma, Gijsje Robeer, Gonda Baard en Kars Veling. Foto: Louis van Oort.

Voor nu wil ik u graag de Hak-al aanbevelen die voor u ligt. Het zwaartepunt ligt – hoe kan het ook anders na zo'n lange winter – bij de vogels. Maar daarnaast valt er ook voor de niet-vogelliefhebbers, voor zover die er zijn in de NVWC, genoeg te genieten. En dat moesten we nu maar eens gaan doen...
Veel leesplezier!

Louis van Oort
(Lvanoort@planet.nl)

Nummer 2

Het voorblad
Schapenplas Tichelterrein.
Foto: Kars Veling

- 04** Vogelwerkgroep inventariseert steenuilen in werkgebied NVWC
- 07** Nieuws van het bestuur
- 08** Steunpunt NME Culemborg *activiteiten & nieuws*
- 10** De effecten van klimaatontwikkelingen op de boerenzwaluw
- 14** Padden onder de drempels
- 15** Waar komt die naam vandaan??? *KALW, KALW!*
- 14** Van de leesplank *Periode: januari - februari 2009*
- 18** Nieuwe meldmogelijkheden waarnemingen
- 20** Green Rangers
- 22** Waargenomen tussen Lek en Linge
februari - begin maart 2009
- 25** Convocaties
- 27** Adressen
- 28** Agenda

Vogelwerkgroep invenrariseert steenuilen in werkgebied NVWC

door
Theo Boudewijn

De steenuil is één van de karakteristieke vogels van de Betuwe. Wie op een mooie winterdag langs de dijk fietst, ziet in een knotwilg vaak een steenuil genieten van het zonnetje. Ook in het voorjaar, als de mannetjes hun territorium verdedigen, is hun karakteristieke "hoek"-roep niet van de lucht en als ze opgewonden zijn hoor je ook wel de "wiew"-roep, die beide partners kunnen laten horen.

Toch gaat het niet goed met de steenuil in Nederland. In de periode 1979-1985 werd het aantal broedparen in Nederland geschat op 10.000-14.000 en in 1989-1991 op 9.000-12.000 (Osieck & Hustings 1994), terwijl de meest recente schattingen uit 1998-2000 op 5.500-6.500 paar uitkomen (SOVON 2002). De steenuil bleek in grote delen van Noord- en West-Nederland te zijn verdwenen. Zo waren rond 1960 300-400 paar in de provincie Groningen maar rond 2000 was nog maar een twintigtal paren aanwezig (Van 't Hoff 2001).

De achteruitgang hangt samen met grootschalige veranderingen in het landschap. Door ruilverkavelingen zijn de percelen groter geworden en veel houtwallen en bomen op perceelgrenzen zijn verdwenen. Ook de verandering van bloemrijk grasland in intensief gebruikt productiegasland maakt het voor de steenuil niet makkelijker: veldmuizen verdwijnen en insecten zijn minder beschikbaar.

Ook rond Culemborg zijn de veranderingen merkbaar. Hoogstamboomgaarden worden laagstamboomgaarden, waardoor de nestmogelijkheden verdwijnen en ook de foerageermogelijkheden beperkt worden. Boerderijen verliezen hun agrarische functie, waardoor er minder muizen rond de boerderij aanwezig zijn en oude schuurtjes, waarin vaak de steenuilen broeden, worden afgebroken. Ook de natuurontwikkeling langs de grote rivieren kan een probleem zijn. De Baarsemwaard veranderde van een redelijk intensief gebruikt graslandgebied in een extensief begraasd natuurgebied, waardoor er voor de steenuilen nog maar weinig foerageermogelijkheden overbleven: het gras was zo hoog dat de steenuilen niet meer bij de muizen en de wormen op de bodem konden. Ook door de uitbreiding van Culemborg in westelijke richting verdwenen broedparen.

Vanaf 1998 wordt het aantal broedparen (territoria) van de steenuilen langs de Lekdijk gevolgd. Elk voorjaar worden de territoria vanaf De Duinen tussen Beusichem en Zoelmond tot aan Fort Everdingen geïnventariseerd. Maar hierover later meer. Na de dijkverzwaring in 1999 zijn er op enkele plaatsen langs de dijk nestkasten geplaatst ter vervanging van nestplekken in wilgen, die bij de dijkverzwaring verloren zijn gegaan. Ook de nestkastwerkgroep laat zich de laatste jaren niet onbetuigd. In het binnengebied zijn op meerdere plekken nestkasten geplaatst. Dit kan gunstig zijn voor de steenuil indien er gebrek is aan goede broedplekken. Maar als er onvoldoende voedsel is, kunnen er nog zoveel nestkasten opgehangen worden, de steenuil kan er geen jongen grootbrengen.

De hierboven beschreven ontwikkelingen waren aanleiding om afgelopen najaar binnen de vogelwerkgroep een projectplan voor de steenuil te maken. Hierin staan de drie doelen van de NVWC centraal: educatie, bescherming en inventarisatie & onderzoek. In januari is er, zoals u heeft kunnen lezen in de Hak-al, een cursus Natuurrijke erven gegeven, waarin uitgelegd is wat voor maatregelen men kan nemen om het eigen terrein aantrekkelijker te maken voor de steenuil en boerenzwaluw. Daarnaast wordt aan belangstellenden de folder "De Steenuil onder de pannen" verstrekt.

Ook aan bescherming is de afgelopen maanden aandacht besteed. De nestkastwerkgroep had eind december al 7 steenuilkasten in beheer en heeft er sindsdien nog 4 bijgemaakt. Ikzelf heb langs de Lekdijk en bij Tricht nu 12 kasten hangen en diverse particulieren hebben ook minstens 9 kasten opgehangen. Het afgelopen jaar hebben hier minstens 3 steenuilen, 2 spreuwen, een koolmees, een ringmus, een holenduif en een kauw in gebroed.

De vogelwerkgroep gaat dit jaar en komend jaar het gehele werkgebied op steenuilen inventariseren. Het werkgebied is hiervoor opgedeeld in 14 deelgebieden (zie figuur 1). Hiervan worden 7 deelgebieden (a, c, i, k, l, m en n) dit jaar gedaan en volgend jaar worden de resterende 7 deelgebieden gedaan.

Van de inventarisatieronden worden meestal korte verslagen gemaakt en deze zijn te lezen op de website van de NVWC. Tijdens de inventarisatieronden worden de steenuilen op een standaard manier geïnventariseerd. Op voor steenuil geschikte plaatsen laten we met behulp van een cassetterecorder, mp3-speler of een telefoon met geluidsbox 10 keer de territoriumroep van de steenuil horen. Vervolgens wachten we een minuut en luisteren we goed of we een mannetje horen reageren. Indien dit niet het geval is laten we weer 10 keer de territoriumroep horen en wachten we weer een minuut. Tenslotte herhalen we de procedure nog een derde maal. In het gunstigste geval reageert een steenuilman en soms ook zijn buurman.

De reagerende vogels worden nauwkeurig op kaart ingetekend. Vaker reageren echter meerkoeten, grutto's, scholeksters, Kieviten, wilde eenden, paarden en soms ook voorbijgangers. Elk deelgebied wordt dit voorjaar drie keer bezocht en na afloop

Figuur 1. Overzicht van de indeling van het werkgebied in deelgebieden voor de steenuilinventarisatie.

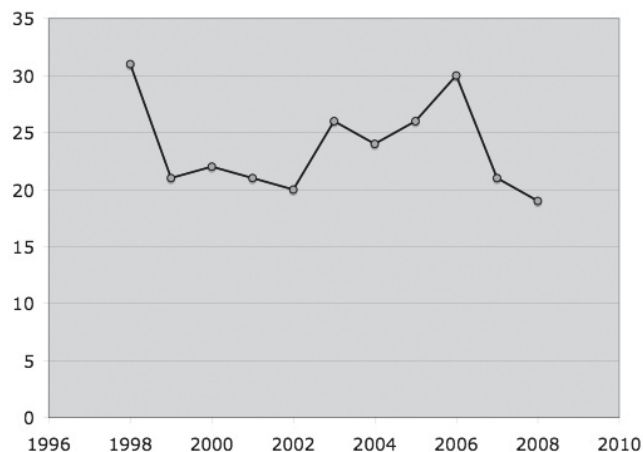
worden alle waarnemingen op een kaart gezet en vervolgens via vaste criteria worden de territoria vastgesteld. Twee tegen elkaar roepende mannetjes zijn twee verschillende territoria, maar je moet er ook op verdacht zijn dat een steenuil met de inventariseerder mee kan vliegen en zo op verschillende plaatsen vastgesteld kan worden.

Het klinkt allemaal erg gemakkelijk maar je moet er ook op verdacht zijn dat steenuilen soms geen zin hebben om te reageren. Het is gebeurd dat we het geluid van een steenuil lieten horen, terwijl we onder een lantaarnpaal stonden. De steenuil kwam aanvliegen en landde boven op de lantaarnpaal en hield vervolgens zijn bek. Van een broedpaar in de Redichemse Waard is bekend dat er waarschijnlijk jaarlijks wordt gebroed, maar dat meneer nooit de moeite neemt om te reageren. Later in het seizoen zien we hem gelukkig in de uiterwaard jagen en vervolgens met een prooi naar de nestboom terugkeren.

Het aantal reagerende uilen kan per avond sterk verschillen. Op een zwoele voorjaarsavond kunnen soms bijna alle mannetjes op het geluid van cassetterecorder en van de buurman reageren en op andere avonden, die voor je gevoel ook erg geschikt zijn, reageert soms maar 30% van de uilen.

Figuur 2 laat de resultaten van de monitoringroute langs de dijk zien in de periode 1998-2008. Opvallend zijn de grote verschillen. In sommige jaren zoals 1998, 2005 en 2006 werden opvallend veel territoria vastgesteld. Dit vraagt natuurlijk enig denkwerk. In 1998 zijn we erg enthousiast begonnen en we hebben de gehele route niet drie keer bezocht maar naar schatting vijf keer, zodat we meer kans hadden om de steenuilen tot een reactie te verleiden. In de periode 1999-2002 werd de inventarisatie door soms één en soms door twee personen gedaan, maar vanaf 2003 kwam André de Hamer het inventarisatieteam versterken en werd er vrijwel altijd met twee personen geïnventariseerd. Dit had een stijging van het aantal territoria tot gevolg. In 2007 en 2008 was André door drukke werkzaamheden veelal verhinderd om mee te inventariseren en dit had direct een daling van het aantal territoria tot gevolg. De eerste conclusie is dan dat André hele goede oren had en dat ik mijn oren maar eens moet laten uitspuiten. Gelukkig was dat niet het geval. Als je een cassetterecorder of mp3-speler met geluidsbox gebruikt hoor je door het geluid vlakbij je hoofd alleen de beesten die op korte afstand van je roepen, terwijl de tweede waarnemer,

die op 5-10 m afstand staat ook beesten op grotere afstand hoort reageren, die vaak maar 1-2 keer roepen. De laatste twee jaren had ik dan ook minder vogels op iets grotere afstand van de dijk. Dit betekent dat wanneer je in je eentje steenuilen inventariseert, je het gebied veel intensiever moet doorkruisen dan wanneer je met z'n tweeën bent. We proberen bij de inventarisatie dan ook zoveel mogelijk alle bezoeken met twee personen te brengen. Je hoort niet alleen meer maar het is ook gezelliger. Bovendien worden de gegevens dan steeds op dezelfde manier verzameld.

Figuur 2. Aantal territoria vastgesteld van de steenuil op de monitoringroute langs de Lekdijk.

De eerste inventarisatieronde van 7 gebieden van 2009 is nu achter de rug. Hieronder staan de voorlopige resultaten:

Gebied A: 8	Gebied I: 1
Gebied L: 4	Gebied N: 4-6
Gebied C: 12	Gebied K: 2
Gebied M: 4	

Dit betekent dat we nu op ongeveer 35-37 territoria zitten. Hier zullen de komende twee rondes nog verschillende territoria bijkomen. Komend jaar zullen we de resterende vakken inventariseren. Arjan Brenkman & Louis van Oort schatten het aantal broedparen van de steenuil in het werkgebied in de Hak-al van december 2002 voor de periode 1975-juni 2002 op 11-50 paar, maar ik durf nu al te stellen dat we zeker de 50 paar zullen halen en dat we mogelijk misschien wel op 60-70 paar uitkomen. Als het minder dan 60 paar wordt, zal ik Arjan en Louis op een biertje trakteren. Worden het er meer dan verwacht het hele inventarisatieteam natuurlijk een versnapering van Arjan en Louis.

Wat gaan we nu met de resultaten van de inventarisatie doen? We weten in ieder geval waar de steenuilen zitten. Dit betekent dat we bij veranderingen in het landschap rekening kunnen houden met de aanwezigheid van steenuilen. Hierbij valt te denken aan de plannen voor de voorgenomen herinrichting van de Redichemse Waard en Lazaruswaard. Daarnaast gaan we na de inventarisatie contact opnemen met de mensen met steenuilen op hun erf of terrein. Enerzijds willen we graag weten waar de steenuilen op het terrein broeden en wat het broedsucces is en anderzijds willen we bewoners attenderen op maatregelen om hun terrein ook in de toekomst geschikt te houden voor de steenuil. Over het algemeen heeft men zeer veel belangstelling voor het wel en wee van de steenuilen op hun terrein.

Steenuil. Foto: Martine Bonte.

Ook u kunt meewerken aan de inventarisatie. Indien u een steenuil hoort of ziet, kunt u dit aan ondergetekende doorgeven. De steenuil maakt in de broedtijd gebruik van een klein gebied, zodat iedere waarneming in het voorjaar wijst op een territorium. Ook als u een steenuil bij de woning heeft, horen wij dat graag. Tenslotte zijn we ook benieuwd naar het broedsucces van uw steenuilen. Indien er jaarlijks 3-4 jongen uitvliegen betekent dit dat het gebied zeer geschikt is voor de steenuil. Vliegen er echter geen of hooguit twee jongen uit dan zijn de omstandigheden blijkbaar minder gunstig voor de steenuil en kunnen er mogelijk inrichtingsmaatregelen genomen worden om de situatie gunstiger te maken voor de steenuil. Vaak kan met kleine maatregelen al een goed resultaat worden verkregen.

Voorlopig zijn dit voorjaar en komend jaar Joke Altenburg, Theo Boudewijn, Camiel Heunks, Peter van Horsen, Gerrit Jan Klop, Ben Koks, Louis van Oort, Dirk van Opheusden en Petra Ringenaldus met nog enkele vrijwilligers een flink aantal avonden op stap om de steenuilen te inventariseren. Op de website van de NVWC zal na elke ronde de tussenstand worden weergegeven, zodat u op de hoogte blijft van de inventarisatie. Wij kunnen echter aanvullende waarnemingen altijd gebruiken.

Literatuur

- Brenkman A. & L. Van Oort, 2002. *Waarnemingen Culemborgse Vogels (1975 - juni 2002)*. *Hak-al* 28 (4): 2-27.
- Osieck E.R. & F. Hustings 1994. *Rode lijst van bedreigde en kwetsbare vogelsoorten in Nederland. Technisch Rapport Vogelbescherming Nederland* 12.
- SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002. *Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2000*. *Nederlandse Fauna 5*. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij, European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.
- Van 't Hoff J. 2001. *Balancing on the edge. The critica situation of the Little Owl (Athene nota) in an intensive agricultural landscape*. *Oriolus* 67(2): 100-109.

Theo Boudewijn
Akleie 42
4102 JM Culemborg
theo-boudewijn@casema.nl

Nieuws van het bestuur

NVWC 35 JAAR ACTIEF

Niet te geloven maar toch waar. In 2010 is de NVWC al weer 35 jaar jong. Dat willen we niet ongemerkt voorbij laten gaan. Allereerst omdat we een missie hebben uit te dragen. Oppericht in 1975 om onderzoek te doen naar natuurontwikkelingen in Culemborg en omgeving, om die Culemborgse natuur te beschermen en om de inwoners en de ondernemers van Culemborg wegwijs te maken in de mooie natuur van Culemborg maar uiteraard ook ver daar buiten. Maar we willen het ook niet onopgemerkt voorbij laten gaan, omdat we plezier willen beleven, plezier aan en in de natuur, plezier aan al die activiteiten die we met elkaar verrichten en gewoon plezier met elkaar. Daarom zijn we ook zo blij met een eigen honk. Eerst kwamen we bijeen in huiskamers, later hadden we een tehuis in de Nijenburg, de Sociale Academie van Culemborg, en vanaf 1986 hebben we een thuis in de Ketelvink.

Wat we gaan doen weten we nog niet. Daarom roep ik alle NVWC'ers op mee te denken over mogelijke activiteiten.

DUS:

Kom op met je ideeën, vertrouw die enigszins uitgewerkt aan het "papier" toe en mail die naar ons via info@nvwc.nl.

Om het uitvoeren van die ideeën te coördineren, hebben we wel een groepje vrijwilligers nodig. Chaos is leuk maar soms heb je wel enige structuur nodig om het leuk te laten verlopen. DUS:

Wie biedt zich aan? Meld dat bij een van de bestuursleden of via info@nvwc.nl.

Tot in 2010

Met vriendelijke groeten

Yme Jan Bosma

DE LEZINGEN VAN DE NVWC

De lezingencyclus van dit voorjaar nadert zijn einde. De laatste lezing is op vrijdag 17 april, zoals uitgebreid aangekondigd in de vorige Hak-al, met als onderwerp: Slakken, door Herman Roode. Na de zomerperiode starten we weer in september. Een mooi moment om even terug te blikken en vooruit te kijken. Binnen de belangrijkste doelstellingen van de Natuur- en Vogelwacht Culemborg: "beschermen, onderzoek en educatie", nemen de lezingen natuurlijk een belangrijke plaats in. In het verleden is wel eens geopperd om eens kritisch te kijken naar het nut van en de belangstelling voor de lezingen, omdat het aantal bezoekers soms erg klein was. Maar dit speelt nu gelukkig niet meer, omdat de laatste tijd de belangstelling weer toeneemt. Besloten is daarom om de lezingen een vast onderdeel te laten zijn van het jaarprogramma. De bedoeling is om zoveel mogelijk afwisseling te bieden, door enerzijds sprekers van buiten uit te nodigen en anderzijds de leden zelf de gelegenheid te geven om presentaties te geven van natuurreizen, onderzoeksresultaten of informatie te geven over specifieke onderwerpen, die aansluiten bij de interesses van de werkgroepen. Als bestuur hopen we dat onze leden naast de inhoudelijke belangstelling voor de lezingen, de Ketelvink ook beschouwen als een trefpunt om bij te praten, ervaringen uit te wisselen en natuurlijk voor de gezelligheid. Omdat de NVWC vooral een club is voor en door de leden, nodigen we iedereen uit om ook te reageren met voorstellen, onderwerpen of interessante sprekers. Voor informatie of reacties: een e-mail of telefoonje is welkom: pvbuchem@kpnplanet.nl of 06-21871192.

Paul van Bruchem

Het Steunpunt NME Culemborg is een samenwerkingsverband tussen de gemeente Culemborg en de Natuur-en Vogelwacht Culemborg. Per jaar worden er 10 thema-activiteiten georganiseerd, waarvan 6 met een natuur en/of milieuthema. Bij iedere activiteit helpen z'n 25 vrijwilligers bij de uitvoering. Het Steunpunt bevindt zich op de bovenverdieping van kinderboerderij 'De Heuvel'.

HET STEUNPUNT NME CULEMBORG

Activiteiten & nieuws

Foto's & teksten
Pauline Hoevenaars

Verslag van Snoeien met snert

ZONDAG 8 MAART 2009 13:30 - 16:30

Snoeien in de Zump succes

Afgelopen zondag, 8 maart, hebben 100 kinderen met of zonder hun ouders een deel van de Zump gesnoeid. Het Steunpunt Natuur- en milieueducatie had deze activiteit onder de noemer 'Snoeien met snert' georganiseerd.

Onder een stralende voorjaarszon hebben 100 kinderen op 8 maart hard gewerkt om het essenhakhout in de Zump te snoeien. Na een korte snoei- instructie kon er gestart worden met de werkzaamheden. Er moest gesnoeid worden en vervolgens moesten alle gesnoeide takken naar de versnipperaar gesleept worden. Een deel van deze kinderen was er van begin tot eind en kreeg er geen genoeg van. Aan het eind van de middag waren er alleen nog maar stobbes over. Op deze manier hebben de kinderen en hun begeleiders bijgedragen aan het onderhoud van de natuur dicht bij huis.

Na het harde werken stond er voor iedereen een kop warme erwtensoep en een kop warme chocolademelk klaar. Bovendien mocht iedereen zijn eigen broodje bakken boven het vuur.

Staatsbosbeheer was aanwezig. Een van de medewerkers van staatsbosbeheer gaf uitleg over de werking van een eendenkooi. Hiertoe had hij een maquette van de eendenkooi in Waardenburg bij zich.

Vanaf de kinderboerderij reed er een paard en wagen naar de Zump heen en weer. Vele kinderen hebben een ritje gemaakt.

Deze activiteit was een vervolg op de natuurfeestdagen voor groep 8 die plaatsvonden in de week vóór de voorjaarsvakantie. Tijdens deze dagen gaan de leerlingen fanatiek aan het werk in een griendcomplex. Ze snoeien het griend, helpen met het verzamelen van de takken om ze vervolgens op te kunnen bossen, mogen een broodje bakken boven het vuur en krijgen warme chocomel.

Door de inzet van vele vrijwilligers is ook deze activiteit weer succesvol verlopen.

Pasen / lammetjesdag

ZONDAG 12 APRIL 2009 13:30 - 16:30

Vandaag is het Eerste Paasdag. Het voorjaar is weer begonnen. Tijd om lekker naar buiten te gaan. In de weilanden is het nieuwe leven weer te zien. Ook op onze kinderboerderij begint het weer te bruisen. De eerste lammetjes en kuikentjes zijn weer geboren. Vandaag vieren we de geboortes van deze schattige kleine dieren. Kom je op kraamvisite? Wij trakteren op beschuit met muisjes. Omdat het vandaag Pasen is, hebben we eieren verstopt over het hele terrein. Kom ze maar eens proberen te vinden tussen al die hoekjes op De Heuvel. Als je je eigen gekookt ei meeneemt, mag je het beschilderen tot paasei.

C4Real2 Groene Betuw

ZONDAG 17 MEI 2009 13:30 - 16:30

Vandaag organiseren we een activiteit die niet op de kinderboerderij plaats vindt, maar in Lanxmeer. Vandaag wordt er in deze wijk een groot festival georganiseerd met de naam C4Real2 Groene Betuwe. Tijdens dit festival laten diverse clubs zien wat ze zoal doen op het gebied van natuur en milieu. Het Steunpunt Natuur en Milieu Educatie is één van de deelnemende clubs. Door middel van allerlei spannende proefjes leer je vandaag wat je zelf kunt doen aan de gevolgen van klimaatverandering. Hoe kun je zuinig omgaan met energie? Wat kun je doen met zonne-energie of met isolatie? Er is echter nog heel veel meer te doen en te beleven op deze festivaldag in Lanxmeer. Kom vandaag dus naar Lanxmeer en laat je verrassen. Meer informatie over dit festival vind je t.z.t. in de kranten en op de websites www.groenebetuwe.nl en www.c4real.nl

Schaapscheerdersfeest

ZATERDAG 6 JUNI MEI 2009 10:00 - 16:00

Ben je al een keer bij het schaapscheerdersfeest geweest? Nee, dan moet je vandaag vast en zeker een kijkje komen nemen. Op de kinderboerderij is het vandaag een geblaat van jewelste. De hele schaapskooi zit bomvol schapen die vandaag allemaal geschoren worden. Zo kunnen de schapen weer fris de zomer door. Er zijn diverse schaapscheerders om deze klus in één dag te klaren. De hele dag werken ze hard door zodat de schapen aan het eind van de middag geschoren en wel weer terug kunnen naar de plek in Culemborg waar ze normaal grazen. Je kunt ook zien wat er allemaal van de wol gemaakt wordt.

Bezoekadres 'de Heuvel'
Weithusen 63
4102 NV Culemborg

Postadres Steunpunt NME
Postbus 136
4100 AC Culemborg
tel: 0345 - 519 741
info@nmeculemborg.nl

Openingstijd voor scholen:
woensdag tussen 12.00 en 14.00 (m.u.v. vakanties)

De effecten van de klimaatontwikkelingen op de boerenzwaluw

door
Jouke Altenburg

Klimaatverandering door het versterkte broeikaseffect leidt niet alleen tot effecten op lange termijn zoals zeespiegelstijging. De effecten op vogels worden nu al gemeten.

Drie voorbeelden ter illustratie.

- Nieuwe overwintersaars, andere overwinterende soorten verdwijnen
Tijftjaffen en zwartkoppen overwinteren in toenemende mate in Nederland. De bonte kraai is als overwinteraar zo goed als verdwenen.
- Nieuwe broedvogelsoorten
Kleine en grote zilverreigers hebben hun broedgebied uitgebreid van Zuid-Europa naar Nederland. In de Zeeuwse Delta en de Flevopolder zijn ze te vinden. Vooral in de eerste jaren na de natuurontwikkeling in de Lekuiterswaarden was de kleine zilverreiger een vaste gast buiten het broedseizoen. De grote zilverreiger kunnen we de hele winter door in ons werkgebied zien.
- Veranderingen voor broedvogels: lager broedsucces
De bonte vliegenvanger heeft de datum van de eerste eileg meer dan een week vervroegd in een poging in de pas te blijven met de eerder beschikbare voedselbronnen (rupsen). Het vrouwtje heeft minder tijd om te herstellen van de trek en legt daardoor minder eieren. De grutto daarentegen heeft zijn broedtijdstip niet vervroegd. Omdat het groeiseizoen door de gemiddeld zachtere voorjaars weken eerder begint, moeten gruttokuikens zich door veel hoger en dichter gras een weg banen op zoek naar voedsel. Dat kost meer energie. Of het gras is al gemaaid en dan zijn de kuikens prachtig zichtbaar voor predatoren. Beide situaties pakken negatief uit voor het broedsucces van de grutto.

Om te illustreren hoe subtiel de verschillende effecten van de veranderende omstandigheden op elkaar inwerken, heb ik het artikel "Climate change: a Swallow's eye view" van Angela Turner (2009) vertaald en samengevat. Verwonder u over een complex van tien ontrafelde effecten van de structureel veranderende weersomstandigheden op de boerenzwaluw, een vogeltje van ca. 20 gram; net zoveel als een ouderwetse enveloppe met twee velletjes A4-papier.

Paspoort van de Nederlandse boerenzwaluw

Grootte:	17 – 21 cm (inclusief staart)
Staartpen mannetje:	tot 6 cm
Spanwijdte:	ca. 25 cm
Gewicht:	14 – 22 gram
Rug:	staalblauw
Buik:	wit
Keel:	roodbruin
Snavel:	groot
Eet:	vliegende insecten
Broedgebied:	Nederland
Overwinteringsgebied:	Midden-Afrika (o.a. Zambia)
Plaatstrouw:	zeer groot

*Benodigd aantal jongen per nest per jaar: 6,8
Jongensterfte: > 70%*

1. Klimaatverandering en wintersterfte

Boerenzwaluwen ruien in Afrika. Ze moeten in de ruiperiode energie (voedsel) vinden voor hun fysieke overleving en voor de aanmaak van nieuwe veren. Door de rui kunnen ze minder goed vliegen. Dat is lastig voor een insecteneter. Dat nadeel beperken ze door de veren stuk voor stuk te vervangen. Dat houdt wel een lange ruiperiode in: 120 – 130 dagen in gunstige jaren; 155 – 190 dagen in slechte jaren. Goede voedselomstandigheden resulteren in een snelle en goede veergroei. Onderzoek heeft een positief verband aangetoond tussen de overwinteringsomstandigheden (conditie) en het broedsucces in het aansluitende broedseizoen.

Effect: verhoogde sterfte in overwinteringsgebieden

De laatste decennia is het weer wereldwijd veel wisselvulliger aan het worden. De extremen worden groter en extremen komen vaker voor, ook in Afrika. In droge winters zijn er voor de boerenzwaluwen minder veilige slaapplekken in rietvegetaties bij waterpartijen. De vogels moeten dan verder vliegen om elke avond gezamenlijk

te kunnen overnachten. Daardoor komen ze meer geconcentreerd voor, wat leidt tot grotere voedselconcurrentie. Dat verlaagt hun lichaamsgewicht, vertraagt de rui en kan ertoe leiden dat de vogels hun vertrek naar Noordwest-Europa uit moeten stellen. Dat betekent dus een korter broedseizoen. Bovendien neemt de populatiesterfte in droge winters toe.

Vochtige jaren in de overwinteringsgebieden zijn op zich gunstig. Regen zorgt voor vegetatiegroei en daardoor nemen de insectenpopulaties snel toe. Regenbuien zorgen ook voor het zwermen van termieten en mieren, waar boerenzwaluwen als 'airborne' voedselzoekers heerlijk op kunnen foerageren. Wanneer de zware regenbuien echter langdurig aanhouden, en er dus de hele dag niet gefoerageerd kan worden, raken boerenzwaluwen snel door hun vetreserves heen. Wanneer hun gewicht onder de 14 gram komt, is sterfte nabij. Vooral jonge vogels blijken hier gevoelig voor. Langdurige regen vertraagt ook de rui, want de vogels hebben alle energie nodig om te overleven.

Boerenzwaluw. Foto: Ruud Post.

2. Klimaatverandering en sterfte onderweg & treksnelheid

Met satellietbeelden volgen wetenschappers al enkele decennia de omvang en kwaliteit van de vegetatie. Deze wordt weergegeven in een index: de Normalised Difference Vegetation Index, kortweg NDVI. Vanuit de overwinteringsgebieden in Zuid- en Midden-Afrika vliegen de boerenzwaluwen tijdens de voorjaarstrek naar Noord-Afrika. Daar moeten ze even bijtanken van de zware vlucht over droge gebieden met weinig insecten. Noord-Afrika is een cruciale tussenstop.

Effect: grotere sterfte door voedselgebrek in de Sahelzone en op tussenstops

De NDVI-index van Algerije, de locatie waar vooral Deense boerenzwaluwen 'bijtanken', is in de afgelopen twintig jaar significant gedaald. In jaren met een goede vegetatieontwikkeling in Algerije bleek het sterftecijfer van de Deense boerenzwaluwen lager.

Effect: latere aankomstdatum

Het zal duidelijk zijn dat wanneer de Sahel-zone in omvang toeneemt het moeilijker voor de boerenzwaluwen wordt om deze succesvol over te steken. Vogels die het wel lukt, hebben meer tijd nodig om te herstellen op de tussenstops. Onderzoek heeft dit ook aangetoond. Hete en droge omstandigheden in de Sahel-zone leveren een latere aankomstdatum in Europa op. Dat betekent dus een korter broedseizoen.

3. Klimaatverandering en zwaluwuiteerlijk

Boerenzwaluwmannen hebben langere staartpennen dan de vrouwtjes. Langstaartige mannetjes zijn in een goede conditie: ze hebben een goed immuunsysteem en geen last van mijten. En een gezonde man levert gezondere nakomelingen op. Een man met lange staartpennen is een extra aantrekkelijke kandidaat voor een vrouwtje.

Effect - toenemende lengte van de staartpennen

Wanneer de Sahel-zone in omvang toeneemt, hebben mannetjes die in een goede conditie zijn meer kans de oversteek te overleven. Dit betreft dus vooral mannetjes met lange staartpennen. Uit onderzoek is gebleken dat de gemiddelde staartpenlengte van Deense boerenzwaluwen tussen 1984 en 2004 met 9,4 mm is toegenomen. Op een staartlengte van 6 cm is dat veel. De gemiddelde staartlengte van de vrouwtjes daarentegen is gemiddeld niet toegenomen.

4. Klimaatverandering en aankomstdata

Goed weer onderweg is bevorderlijk voor de snelheid van doortrek. Wanneer Zuid-Europa in maart hoge temperaturen kent (voor de West-Europese populatie) en/of West-Europa hetzelfde in april (voor de Noord-Europese boerenzwaluw populatie) dan verloopt de doortrek naar de broedgebieden versneld.

Effect: vervroegde aankomstdatum

De gemiddelde aankomstdatum is in de afgelopen decennia vervroegd. In de periode 1968-1978 kwamen de eerste drie jaarlijks waargenomen vogels gemiddeld op 9 april in Schotland aan. In de periode 1990-2000 bleek dit vervroegd naar gemiddeld 22 maart.

Effect: groter verschil in aankomstdatum tussen mannetjes en vrouwtjes

Mannetjeszwaluwen komen eerder op de broedlocatie aan dan vrouwtjes. Vroeg arriveren betekent wel risico lopen op (noodlottige) koude-invallen. Onze weergezegdes luiden niet voor niets "Maart roert zijn staart" en "April doet wat hij wil". Vroeg arriveren levert echter ook voordelen op: meer kans op een fitte partner en een langer broedseizoen. Met de gemiddeld toegenomen voorjaarstemperaturen van de laatste decennia is het 'veiliger' voor mannetjes om vroeg in de broedgebieden aan te komen. Vrouwtjes hebben minder haast op trek. Zij hebben baat bij een mannetje dat een territorium op orde heeft. De vaker voorkomende warmere jaren van de laatste decennia blijken geleid te hebben tot een groter verschil in aankomstdata tussen mannetjes en vrouwtjes. Begin jaren '70 waren mannetjes enkele dagen eerder dan de vrouwtjes; nu is het verschil gemiddeld een week.

5. Klimaatverandering en eileg

Door de warmere voorjaren in de broedgebieden is er eerder voedsel beschikbaar. Vergelijking van de eerstejaarwaarnemingen tussen 1970 en nu resulteert in het volgende beeld: muggen verschijnen meer dan twee weken eerder, libellen en vlinders meer dan een week eerder.

Normaliter start een vrouwtje boerenzwaluw vanaf één week na aankomst in het broedgebied met de eileg. Warmer weer is ook bevorderlijk voor de eivorming en eileg bij de vrouwtjes.

Effect - vroegere legdatum 1ste ei en grotere eerste legsels

Wanneer er meer voedsel aanwezig is en de gemiddelde temperatuur in het voorjaar hoger is, kunnen de vrouwtjes de eieren sneller vormen. Onder zulke omstandigheden start de eileg eerder en zijn de eerste legsels groter.

6. Klimaatverandering en foeragegedrag

Een warm voorjaar is dus gunstig voor zwaluwen. Hete droge zomers zijn dat niet. Regelmatig wat regen in de zomer zorgt voor vegetatiegroei en insectenrijkdom. Hoge temperaturen leiden verder tot actievere insecten. Die zijn dan lastiger te vangen. Zwaluwen houden van grote vliegen zoals zweefvliegen, strontvliegen en dazen. Grote, snel vliegende insecten zoals libellen laten ze meestal links vliegen. In Spanje vangen de zwaluwen kleinere prooien dan in Noord-Europa, ook als grotere prooien wel beschikbaar zijn. Dit wordt geweten aan de betere vliegprestaties van de insecten door de hogere temperaturen.

Effect - lange staartpennen zijn ook een nadeel

We hebben bij de effecten op het uiterlijk gezien dat Deense zwaluwmannetjes gemiddeld genomen een langere staart hebben gekregen. Een lange staart is gunstig voor de partnerwerving, maar wanneer je als zwaluwman een scherpe bocht moet maken om een insect te grijpen, levert die lange staart extra weerstand op. Je 'draaicirkel' wordt dus groter. Uit onderzoek blijkt dat mannetjes met lange staartpennen kleinere prooien vangen dan mannetjes met kortere staartpennen. Kleinere insecten leveren minder energie op. In gebieden met een wat koeler klimaat zijn grotere insecten ook door mannetjes met lange staartpennen te pakken. Wat blijkt verder: Spaanse zwaluwmannen hebben gemiddeld kortere staartpennen dan Deense. In droge hete zomers zijn de mannetjes met lange staartpennen dus in het nadeel ten opzichte van de mannetjes met kortere staartpennen. Dat is niet alleen nadelig voor het mannetje zelf maar ook voor de voedselvoorziening aan de jongen en dus het broedsucces.

7. Klimaatverandering en de beschikbaarheid van leefgebied

Het foerageergebied van een zwaluwpaar is klein: wanneer er jongen zijn, gaan ze tot maximaal 300 meter van het nest. Dat betekent dat er voor verschillende weersomstandigheden geschikte foerageergebieden op korte afstand aanwezig moeten zijn. Het beste foerageergebied is begraasd grasland. Het vee trekt insecten aan, hun poep trekt insecten aan en door het grazen worden insecten opgeschrikt. Dit gaat vooral op bij paarden en koeien. Schapen produceren te harde keutels en grazen het gras overal te kort af, zodat het minder aantrekkelijk is voor insecten. Een paard eet niet bij zijn latrineplaats, waar dus ruig gras komt te staan. Ook waterpartijen en houtwallen met kruidenrijke randen vormen het hele broedseizoen door goede insectenbronnen.

Effect - minder leefgebied beschikbaar

Steeds meer boeren houden hun vee het hele jaar binnen. In Groot-Brittannië schakelen veeboeren in van origine natte streken over op gemengd bedrijf of akkerbouw vanwege de veranderende klimatologische omstandigheden. Ook vindt de overschakeling op andere gewassen plaats, bijvoorbeeld dan gevolg van de vraag naar biobrandstof. Kortom: er loopt in grote gebieden minder vee buiten. Houtwallen worden bij ruilverkavelingen opgeruimd. Overhoekjes en kruidenrijke stroken verdwijnen nogal eens. Open mestopslag van ruige stalmest komt veel minder voor, mede door de mestwetgeving. Hierdoor raakt de boerenzwaluw veel geschikt foerageergebied kwijt of de gebiedskwaliteit vermindert waardoor minder jongen grootgebracht kunnen worden.

8. Klimaatverandering en de nestlocatie

Boerenzwaluwen bouwen hun nest (of repareren een oud nest) met modder, doorgaans in een donkere schuur, dicht onder het dak. Dat zijn de warme, veilige plekken die de grootste kans geven op een goed broedsucces. In Zuid-Europa bouwt ongeveer een kwart van de zwaluwen het nest buitenshuis; in Schotland is dat nog geen 1 %.

Effect: minder klei beschikbaar

Tijdens droge voorjaren, die steeds meer voorkomen, is er minder geschikte (natte) klei of modder beschikbaar voor de nestbouw.

Effect: verhoogde jongensterfte door oververhitting

Droge, hete zomers komen steeds vaker voor. Onder die omstandigheden kunnen jongen gemakkelijk sterven aan oververhitting. Met de warmste vijf zomers ooit in de laatste tien jaar is dat ook het geval in West- en Noord-Europa. Het is dus mogelijk dat de zwaluwen ook meer aan de buitenkant van gebouwen gaan nestelen, als aanpassing. Deze locaties zijn wel kwetsbaarder voor predatie door bijvoorbeeld uilen of verstoring door mussen. Bovendien liggen deze nesten meer 'op de tocht'.

9. Klimaat en verandering van het broedseizoen

We hebben gezien dat zwaluwen eerder arriveren. Niet alleen de aankomstdatum, ook de vertrekdatum is veranderd. De gemiddelde datum van de laatste drie zwaluwwaarnemingen is in Schotland twee weken verlaat. Dat betekent dat een zwaluwpaar meer tijd heeft om jongen groot te brengen. Ongeveer tweederde van de ouderparen brengt twee legsels groot, drie legsels komt ook voor. Positief effect.

Effect: meer tijd tussen de legsels

Door de gewijzigde aankomst- en vertrekdata heeft nog een verschuiving plaatsgevonden. De boerenzwaluwen nemen meer tijd tussen het eerste en het tweede legsel; wel acht dagen. In die periode komt het vrouwtje beter op krachten en de jongen van het eerste legsel worden langer gevoerd. Paren met een ruime periode tussen het eerste en het tweede legsel brengen de meeste jongen groot.

Effect: slechtere overleving van mannetjes met lange staartpennen

Een latere vertrekdatum is nadelig voor mannetjes met de lange staartpennen. Zij hebben na de trek naar Afrika minder tijd om hun lange staartpennen te ruïen. Hun sterfte neemt daardoor toe.

10. Klimaatverandering en populatie-effecten

De boerenzwaluwpopulaties in Europa ontwikkelen zich verschillend. In het oosten van Groot-Brittannië is de populatie afgenomen, in het westen toegenomen. In Denemarken is de populatie dramatisch afgenomen.

De meeste volwassenensterfte vindt plaats buiten het broedseizoen. De verslechterde omstandigheden in de wintergebieden en bijtankgebieden hebben de overlevingsgetallen verlaagd. Daarnaast veroorzaken zij een verlenging van de ruiperiode, uitstel van trek, slechtere conditie en daarmee een lager broedsucces.

In Noordwest-Europa veroorzaken de warmere voorjaren een vroegere eileg, langer broedseizoen en meer uitgevlogen jongen. Dit geldt vooral voor de voorjaarsnesten. De tweede legsels wisselen sterk in opbrengst. Door hete zomers kan verhoogde jongensterfte in het nest optreden. Een boerenzwaluwpaar moet echter tenminste 6,8 jongen per jaar grootbrengen om de gemiddelde populatiesterfte te compenseren. Daar is een tweede nest echt voor nodig.

Tot besluit

Of de West-Europese boerenzwaluwpopulatie zal af- of toenemen door extremere weersomstandigheden hangt af van een combinatie van factoren. In welke mate weten de zwaluwen te profiteren van het verlengde broedseizoen? Kunnen ze opboksen tegen de gevolgen van de uitdijende Sahel-zone? De kritische factor lijkt de jongenoverleving in de zomer te zijn. Hoeveel jongen worden in de vervollegsels geproduceerd?

Kortom: de effecten van de structureel extremere weersomstandigheden zijn complex en subtiel. Alle redenen om de boerenzwaluwpopulatie goed te volgen om de effecten op deze soort en het ecosysteem te begrijpen. Dan kunnen we ook acties ondernemen om effecten te verzachten of weg te nemen.

Als NVWC maken we ons daar ook sterk voor door het organiseren van een boerenzwaluwnestentelling met de Vereniging Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer Tieler- en Culemborgerwaarden. Belangstelling: meld je aan bij Ruud Post om mee te gaan tellen. Daarbij maken we gebruik van de nieuwe onderzoeksopzet die door SOVON, Bennie van den Brink, Vogeltrekstation en Vogelbescherming is ontwikkeld om het boerenzwaluwonderzoek vanaf 2009 een impuls te geven." Kijk voor meer informatie op: <http://www.sovon.nl/default.asp?id=801>"

Wat mij persoonlijk betreft, geeft het artikel van Angela Turner ook aan dat we met zijn allen de onderliggende oorzaak aan moeten pakken: onze energiebehoefte moet waar mogelijk verminderen en onze energie moet met duurzamere bronnen worden geproduceerd.

Bronvermelding:

Angela Turner, "Climate change: a Swallow's eye view", in *British Birds* 102, januari 2009 p. 3 - 16.

Boerenzwaluw. Foto: Jouke Altenburg.

Padden onder de drempels

door
Kars Veling

De afgelopen jaren zijn we als vogelwachters actief geweest om de padden levend de dijk bij de Kleine Buitenom over te krijgen. Op geschikte avonden (liefst regen en niet te koud) liepen we te patrouilleren over dijk om alle beesten die over dreigden te steken te pakken en over de weg te helpen. Dat heeft vele honderden padden het leven gered en bovendien was het een gezonde beweging voor die kantoormensjes. Toch is dit geen duurzame oplossing. Behalve dat er gewoon niet altijd mensen waren en er dus ook nogal wat padden werden doodgereden, was het erg arbeidsintensief. Kortom: we willen naar een meer duurzame en minder arbeidsintensieve oplossing.

Ronde haven. Foto: Ruud Post

Op allerlei plekken in het land worden er buizen onder de weg doorgelegd en worden de padden daar met gaas of schermen naar toe geleid. Aangezien we het hier hebben over de dijk bij de Ronde Haven, die ook het water uit de Lek moet tegenhouden, is het Waterschap niet blij met pijpen door de dijk. Als alternatief zijn er wel mogelijkheden om bijvoorbeeld pijpen over het wegdek te leggen, die door een verkeersdrempel worden afgeschermd. Dit lijkt ons een goede oplossing, maar is wel vast en zeker erg duur. Graag willen we met enkele geïnteresseerden een groepje vormen die dit idee goed gaat onderzoeken, het gaat overleggen met Gemeente en Waterschap en die gaat kijken of er financiën zijn te vinden voor deze, of een andere duurzame oplossing voor het paddenprobleem.

DUS GEZOCHT:

Enkele inventieve, technische, enthousiaste en/of gedreven mensen die dit werkgroepje willen bemensen en zorgen dat er binnen een jaar geen paddenprobleem meer bestaat.

Geef je interesse door aan:

Kars Veling (karsveling@planet.nl).

Bij teveel aanmeldingen zal niet worden geloot, maar worden alleen de allerbeste geselecteerd.

door Ellen Geleedst

Waar komt die naam vandaan

KAUW, KAUW!

Meestal gaat mijn bijdrage voor de Hak-al over een vogel. Deze keer echter gaat het vrijwel in zijn geheel over onze zoon, Bart. Maar ik verpak dat subtiel in een verhaaltje over de kauw. Helemaal aan het eind zeg ik daarom ook nog iets over deze vogel.

Bart wordt in mei twee jaar en is dus een peuter. Een erg leuke peuter en ook een hele dwarse. Dat hoort erbij, als ik de verhalen van andere ouders van peuters mag geloven. Hij kan zeer goed duidelijk maken wat hij wel en vooral wat hij niet wil. Weinig subtiliteit, gewoon hard nee schudden als je iets niet wilt, dat is zijn levensmotto. Helpt dat niet, dan werk je gewoon tegen. En dan ook echt fanatiek tegenwerken.

Met het ontwikkelen van zijn eigen wil is Bart zo druk, dat er niet zoveel tijd en aandacht over blijft voor zijn taalontwikkeling. Bijna twee jaar en maar een handjevol woordjes beheerst hij. Mama lukt (en dat dan de hele dag door). Dada staat voor papa, natuurlijk, maar ook voor oma en de opa's. Hallo, aai (bij de kinderboerderij), toetoet en buppe (voor boter, boterham, boten en de pont); dat is wel zo ongeveer zijn vocabulaire.

Vergeet ik bijna de allerbelangrijkste: koeka (koelkast). Heel lang kon hij alleen maar mama, dada en koeka zeggen. Dat is ook uitermate belangrijk als je van lekker eten en drinken uit de koelkast houdt. En omdat dat het enige woordje was buiten de gezinsleden om, gebruikte hij die ook steeds vaker voor alle andere woordjes die hij ook graag had willen zeggen. Laarsjes aan? Koeka! Speeltje onder de kast vandaan? Koeka! Enfin, u heeft er een beetje een beeld bij, denk ik.

Vogels kijken

Bart kent dus niet zoveel woordjes, maar dat belemmert hem niet in zijn hobby: dieren kijken. En dan vooral: vogels kijken. Hij wijst op alle vogels in de tuin. Huismus wordt begroet als "die, die". Maar denk maar niet dat elke vogel die benaming krijgt. De Turkse tortels in de tuin noemt hij stevast "roekoek". Prachtig, want dat zeggen ze tenslotte ook. En opeens zat hij voor op de fiets en wees naar een kauw. "Kauw", zei Bart. Verbazing bij ons. "Zal wel toeval zijn", denk je dan. Maar we prezen hem natuurlijk uitbundig. Daarmee had hij dan weer door dat hij bij zijn papa en mama succes heeft wanneer hij in vogels geïnteresseerd is.

"Kauw" zegt hij sindsdien stevast bij elke kauw. Korte tijd zei hij het ook tegen de kraai, maar daar zegt hij nu toch iets tegen, iets wat meer op kraai lijkt. Naar de merels wijst hij, maar zegt geen "kauw" en dat is het natuurlijk ook niet. Hij wijst naar de ganzen, de meeuwen en alles wat er maar langskomt wanneer we met hem op de fiets zitten. Maar de kauw is en blijft veruit favoriet. "Kauw, kauw."

Ken je klassiekers

Natuurlijk ben je als ouders al blij als alles goed gaat met je kind. Maar stiekem zijn wij natuurlijk wel heel erg blij met zijn grote belangstelling voor vogels. En dat de kauw zijn favoriet is, dat wil zeggen dat hij er nog gevoel voor heeft ook. Want de kauw is natuurlijk ook een vreselijk leuke vogel. Prachtig geluid, vooral als ze zo in een groepje zwermen rond de toren in Zoelmond, of de toren van de Barbarakerk op de markt van Culemborg (om maar twee plaatsen te noemen waar wij vaak

kauwen hebben waargenomen). Schattig koppie, met guitige oogjes. Mooi verenkleed, want egaal donker is het beslist niet. De kraai is veel saaier en ziet er ook nog eens agressiever uit. Nee, wij zijn best tevreden met de voorkeur van Bart voor de kauw.

Die tevredenheid werd nog vergroot toen ik "De Nederlandse vogelnamen en hun betekenis" er op nasloeg. Want wat las ik daar? Ik citeer: "De aardigste van de zwarte kraai Vogels is wel het kauwtje", schrijft Jac.P.Thijssse ergens in zijn bekende boek 'Het vogeljaar'. En wat verderop: "Een allerliefst dier, wat uiterlijk en manieren betreft, maar eigenlijk geen haar beter dan de roeken of de kraaien: even listig, diefachtig, plagerig en wreed." Einde citaat. Een treffende typering.

Dus ook de grote Thijssse had wel door dat de kauw ook gewoon een kraai is in doen en laten, maar er wel alleraardigst uitziet. En precies deze grote klassieker vat Bart dan kernachtig samen in zijn enthousiaste "kauw, kauw".

Waar komt die naam vandaan?

De wetenschappelijke naam van de kauw is *Corvus monedula* en dat betekent 'raafachtige die centen wegpikt'. Meer uitleg lijkt me overbodig. De naam 'kauw' komt van het Indogermaanse 'goua', een woord dat verwant is aan schreeuwen. Ook dat lijkt me volkomen logisch en begrijpelijk. Maar zowel de uitleg van de wetenschappelijke als de Nederlandse naam heeft een negatieve lading. Wanneer je naar zo'n kauwtje kijkt en luistert, of nog beter, naar een groepje kauwtjes, dan ben je het toch veel eerder eens met de grote Thijssse en onze zoon Bart? "Kauw, kauw!"

Periode: januari - februari 2009

VAN DE Leesplank

door Leo van der Kooij

't Altenatuurtje

In 't Altenatuurtje is een uittreksel opgenomen van een inventarisatie van de wilde planten in de Cloppenwaard bij Werkendam. In totaal werden er 224 verschillende soorten waargenomen. Enkele bijzondere soorten zijn: holpijp, krabbenscheer, grote bevernel, stekend loogkruid, zacht vetkruid, kattendoorn, sikkelklaver, hopwarkruid en kattendoorn. Het volledige rapport van de flora-inventarisatie is bij de auteur Ernst-Jan van Haften op te vragen via ejvanhaften@hotmail.com. Voor onze knotploeg is het artikel 'Evolutie in ons griendwerk' van belang. Hierin wordt o.a. besproken welke manier van verwerken van snoeihout het meest natuurvriendelijk is. Het meest natuurvriendelijk is het afvoeren als biomassa voor het opwekken van groene energie. Op de tweede plaats komt het maken van houtrillen (bij wijze van een wal opgestapelde takken). Dit laatste levert voor de natuur ter plaatse schuilplaatsen voor allerlei dieren. Ronduit slecht is verbranden in de open lucht en versnipperen om het ter plekke te storten.

Blad

In Blad lees ik dat er tijdens een paddenstoelenexcursie op 20 september 2008 op het landgoed Neerijnen een stekelkopamaniet is aangetroffen. De bijgevoegde afdruk van een foto is helaas niet zo scherp.

Boomblad

In Boomblad staat verheugend nieuws over de beken en rivieren in ons land. Dankzij de verbetering van de waterkwaliteit, her-meandering en habitatrestel neemt het aantal doelsoorten de laatste jaren flink toe. Doelsoorten zijn die soorten die speciale aandacht behoeven vanwege hun zeldzaamheid of achteruitgang. Daarentegen gaat het (nog) niet naar wens bij het herstel van de unieke hellinggraslanden in Zuid-Limburg. Met name de fauna blijft achteruitgaan. Het artikel 'Zorgen om het schavertje en het negertje' analyseert het probleem en stelt oplossingen voor. De eenzijdige aandacht voor de flora lijkt, samen met een te intensieve toepassing van begrazing in een voor warmteminnende insecten ongunstige periode, de hoofdschuldige voor de achteruitgang. De laatste tijd is er veel te doen over soorten planten en dieren die hier van oorsprong niet voorkomen en die zich hier vestigen. Met het verzamelwoord 'exoten' worden deze "nieuwe" soorten aangeduid. Er zijn onder deze exoten soorten die zich zo sterk uitbreiden, dat zij de oorspronkelijk inheemse soorten verdringen. Men spreekt dan van invasieve exoten. In het belang van onze eigen biodiversiteit is het bestrijden van dergelijke exoten gewenst. Allereerst zal moeten worden vastgesteld welke soorten invasief zijn en of bestrijding mogelijk, wenselijk en effectief is. Om tot een beleid te komen, heeft de overheid onlangs het Team Invasieve Exoten opgericht. Een indringend verslag over de weidevogelproblematiek in het Wormer- en Jisperveld (Noord-Holland) lezen we op blz. 23.

Knipselkrant

Naast jacht, vossen, ganzen, herten en zwijnen zijn deze keer ook de weidevogels onderwerp van de krantenknipsels in de Knipselkrant. In Noord-Holland is er een grootscheeps onderzoek naar de resultaten van de inspanningen op het gebied van de bescherming van de weidevogels dit jaar afgesloten. Maar liefst 30.000 ha. als weidevogelgebied aangemerkt grasland is onder de loep

genomen. Het blijkt overduidelijk dat de manier waarop tot nu toe subsidie aan de boeren wordt gegeven, weggegooid geld is. Het huidige weidevogelbeleid is eigenlijk failliet. Er is alleen een kans van slagen als in grote aaneengesloten gebieden de waterstand in het voorjaar fors hoger is.

Kruisbek

In de Kruisbek lezen we hoezeer de natuur in de provincie Utrecht bedreigd gaat worden als de plannen voor nieuwe verkeerswegen en verkeersknooppunten werkelijkheid gaan worden. Bij Amersfoort en Utrecht zijn er verbindingsdwars door de ecologische hoofdstructuur geprojecteerd. Ook bij Soesterberg dreigt de natuur aan het kortste eind te trekken als de plannen van de betrokken gemeentebesturen onverkort uitgevoerd gaan worden. Wilco Stopenaal doet verslag van de zeldzame en schaarse broedvogels in de provincie Utrecht. Drie paren woudaapjes en een paar kwakken werden aangetroffen. De ijsvogels deden het bijzonder goed met 28 gemelde broedgevallen. Gezien de verspreiding van de gemelde gevallen moeten het er echter veel meer geweest zijn. Andere zeldzaamheden waren kleinst waterhoen, porseleinhoen en kwartelkoning. De grote gele kwikstaart is op weg een stadsvogel te worden, want in de stad Utrecht hebben drie, mogelijk zelfs vier, paartjes van deze sierlijke vogels gebroed. De reizende vogelaar Jack Folkers doet verslag uit Oeganda. De tweede helft van het tijdschrift is gewijd aan verenigingsnieuws.

De Levende Natuur

In De Levende Natuur wordt de balans opgemaakt van twintig jaar ontgronden voor natuur. Allerlei aspecten m.b.t. vlinders, bodemfauna, flora e.d. komen in de diverse artikelen aan de orde. Een samenvatting en evaluatie vinden we in het artikel 'Leren van 20 jaar

ontgronden'.

Terra

Terra komt met een themanummer over Zeekracht. Hieronder wordt vooral windenergie verstaan. De rubriek 'Tien vragen over Zeekracht' gaat in op de vragen die een dergelijke op windenergie gerichte campagne oproept. Met behulp van windmolenparken op zee kan heel veel duurzame energie worden opgewekt. Volgens een plan van het Office for Metropolitan Architecture, het architectenbureau van Rem Koolhaas in Rotterdam, kan de Noordzee "de duurzame accu van Europa" worden.

Van Nature

Van Nature nr.1 meldt goed nieuws over de broedvogels van het Dwingelderveld in Drenthe. Dankzij de sluiting, na veertig jaar onderhandelen (!), van het laatste midden in het natuurgebied gelegen landbouwbedrijf kan nu eindelijk in het hele gebied de oorspronkelijke waterstand hersteld worden. Resultaten van eerdere plaatselijke maatregelen om de waterstand weer op orde te krijgen, hebben uitgewezen dat de broedvogels hier sterk van profiteren. Dit geldt voor heidevogels zoals veldleeuweriken, geelgorzen en zelfs paapjes, maar ook voor watervogels zoals krakeenden, geoorde futen en watersnippen. Elders in het land, op Tiengemetten welteverstaan, zijn duizenden eenden op de nieuwe natuur afgekomen om er te overwinteren. Op het eiland Griend in de Waddenzee zijn dit jaar, evenals het vorige jaar, zes jonge grijze zeehonden geboren. De jongen van deze soort zijn bij de geboorte in een witte vacht gekleed. Zij gaan pas het water in als maanden later de vacht geruid is voor een waterbestendige versie. De geboorte van de jongen valt in het hartje van de winter. In nr.2 lezen we over het Fochteloërveen waar een omvangrijke buffer wordt aangelegd om het hoogveen weer te laten leven, plannen voor natuurbouw in de Markerwaard en herstel van de stuifzanden in de Brabantse Sahara. Met dit laatste wordt het gebied Loonse en Drunense Duinen aangeduid.

Vlinders

In Vlinders kunnen we zien welke foto's de winnende zijn in de fotowedstrijd die in het afgelopen jaar door de jubilerende Vlinderstichting is gehouden. Wij kunnen ons lid Joke Altenburg feliciteren met zijn derde prijs in het thema 'Vlinder, libellen en de mens'. Op

de volgende twee bladzijden staat een fotoverslag van de diverse activiteiten van de stichting in het jubileumjaar. Na onderzoek aan het voorkomen van de meidoornuil (een nachtvlinder) in Planken Wambuis op de Veluwe is vastgesteld dat de waardplant hier niet de meidoorn of de sleedoorn is, maar verrassend genoeg de ruwe berk. Het verklaart waarom meidoornuilen in dit gebied voorkomen terwijl er maar een paar meidoorn- en helemaal geen sleedoornstruiken in het gebied te vinden zijn. De Nederlandse naam van deze vlinder is dus misleidend. Voor de buitenlandse vlinders gaan we naar Turkije. Hier in de Göksudelta, aan de zuidkust tegenover het eiland Cyprus, trof de auteur van het artikel 'Kelebekeri, weer eens wat anders' 36 soorten dagvlinders aan gedurende een bezoek in het voorjaar. Ook voor vogelaars en libellenliefhebbers is dit gebied zeer interessant.

Vogelnieuws

De stand van akker- en weidevogels blijft zorgelijk. Dus besteedt Vogelnieuws terecht veel aandacht aan allerlei plannen om de achteruitgang van deze vogelsoorten tegen te gaan en ze er plaatselijk weer bovenop te helpen. Zo lezen we dat de enige oplossing voor de weidevogels het instellen van kerngebieden is. Het gaat in dit geval om grote weidegebieden waar het hele beheer volledig is afgestemd op de behoeften van bijvoorbeeld grutto's, kieviten en tureluurs. Overal een beetje aan weidevogelbescherming doen, is een doodlopende weg. Moderne landbouw en weidevogels zijn gewoon niet te combineren. Voor akkervogels, zoals veldleeuwerik, geelgors en gele kwikstaart, wordt de oplossing gezocht in het aanleggen en onderhouden van onkruidrijke akkerranden. Daarnaast is het heel effectief om in de winter oogstresten op het land te laten liggen of gewoon enkele stukjes niet te

oogsten. Nog een vogelsoort van het ouderwetse platteland die het moeilijk heeft is de steenuil. Hoe wij dit leuke uiltje kunnen helpen, lezen we op blz. 14-15.

Vogels

Het tijdschrift Vogels komt met mooie foto's van baltende vogels, een verslag over de drieteenstrandlopers, de zorgen om de boerenerfvogels en een artikel over de slechtvalk. Schiermonnikoog en De Beerze zijn de vogelkijktips. Uit de vele vogelnieuwtjes maak ik de volgende selectie: eerste huiswaluwtil in Nederland (met foto), bescherming biodiversiteit Europa faalt en weer minder mussen gezien tijdens de laatste tuinvogeltelling (op 24 en 25 januari van dit jaar). Leuk wetenschappelijk nieuws over vogels lezen we op blz. 38 en 39.

Alle hierboven besproken tijdschriften staan weer in de lectuurbak in de Ketelvink voor iedereen ter inzage.

Overzicht van de ontvangen tijdschriften:

't Altenatuurtje, Natuurbeschermingsvereniging Altenatuur, jaargang 28, nr. 2, januari 2009
Blad, IVN Tiel, nr. 2, winter 2009
Boomblad, Onafhankelijk tijdschrift voor natuur- en landschapsbeheer, jaargang 21, nr. 1, maart 2009
Knipselkrant, De Faunabescherming, jaargang 32, nr.6, januari 2009
De Kruisbek, Vogelwacht Utrecht, jaargang 52, nr.1, februari 2009
De Levende Natuur, Onafhankelijk tijdschrift voor natuurbehoud en natuurbeheer, jaargang 110, nr.1, januari 2009
Terra, Stichting Natuur en Milieu, nr.1, winter 2008/2009
Van Nature, Vereniging Natuurmonumenten, jaargang 19, nr.1&2, januari en februari 2009
Vlinders, De Vlinderstichting, jaargang 24, nr.1, februari 2009
Vogelnieuws, Vogelbescherming Nederland, nr.1, februari 2009
Vogels, Vogelbescherming Nederland, nr.1, voorjaar 2009

Nieuwe meldmogelijkheden waarnemingen

door
Jouke Altenburg

Het is het afgelopen jaar wat zoeken geweest naar de beste formule voor de webrubriek "Goed gezien": HET schriftelijke platform voor uw leuke, bijzondere natuurbelevissen tussen Lek en Linge, aangevuld met achtergrondinformatie. Die bijzondere natuurbelevissen kunnen bijzondere soorten zijn, maar ook ongewone aantallen, een ongewone plaats of een 'bijzondere' ontmoeting.

Elders in deze HAK-AL lees je bijvoorbeeld over de appelvinken in twee Culemborgse tuinen en een kamsalamder in het Tichelterrein.

Die natuurbelevissen hebben ook een technische kant. De NVWC wil namelijk alle 'losse' natuurwaarnemingen goed gedocumenteerd opslaan in één gegevensbestand. De verschillende NVWC-werkgroepen hanteerden daar tot op heden verschillende werkwijzen voor, zonder veel samenhang overigens. Deze databestanden hadden 'concurrentie' van landelijke databestanden zoals Telmee.nl en Waarneming.nl. Tweemaal gegevens invoeren, vinden waarnemers (terecht) niet leuk. Nogal wat waarnemingen kwamen zo niet in onze digitale archieven terecht. We wilden echter ook de beschrijvingen van de natuurbelevissen door onze leden niet kwijt. Daarvoor is in zo'n landelijke database vaak minder ruimte en er valt ook niet op te selecteren.

Die situatie vroeg om een maatwerkoplossing. Tijdens de nieuwjaarsreceptie op 9 januari 2009 hebben de aanwezige werkgroepcoördinatoren besloten om de populaire natuurwaarneming-meld-website www.waarneming.nl te integreren in de NVWC-website. Ook besloten zij dat de verhaaltjes over bijzondere natuurbelevissen terecht komen op de webpagina "Goed gezien". Een selectie daaruit komt in de HAK-AL.

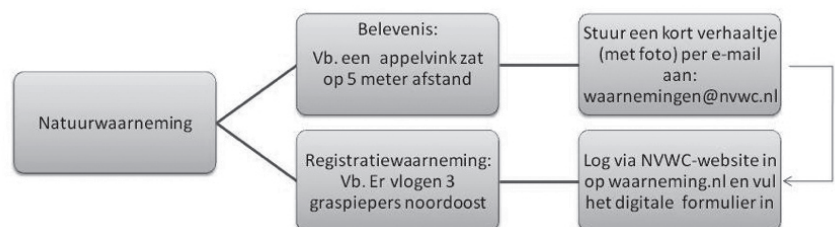
Dankzij Jandirk Buizer is Waarneming.nl in de NVWC-website geïntegreerd. Trouwe websitebezoekers hebben vast gemerkt dat het systeem sinds 25 februari 'in de lucht' is. Komende maanden zal een en ander verder worden geperfectioneerd. Ook zullen we onze historische vogelwaarnemingen in de database van www.waarneming.nl laten plaatsnemen. Op het moment van het schrijven van deze rubriek is dat voor de vogelwaarnemingen tussen 1975 t/m 2001 al gebeurd. Daarmee is een belangrijke stap gezet op de weg naar één NVWC-gegevensbestand.

Hieronder leest u hoe het nieuwe waarneming-meldsysteem werkt. Ik hoop dat deze manier van waarnemingen melden, zal leiden tot een nog grotere stroom aan ingestuurde natuurbelevissen voor "Goed gezien" en andere losse waarnemingen die in een goed databestand terecht komen.

Uitleg over de nieuwe manier van waarnemingen melden

Wanneer je een natuurwaarneming wil melden, moet je een keuze maken: is het een natuurbeleving of de registratie van een 'losse' waarneming. De keuze bepaalt hoe je waarneming moet gaan melden.

In figuur 1 staat die keuze als stroomschema weergegeven.

figuur 1

Toelichting "Belevenis- waarneming"

Vind je jouw waarneming een belevenis? Maak dan een kort verhaaltje met daarin in elk geval tijdstip, plaats, soort en je naam.

Voorbeeld. "Op donderdag 8 januari 2009 landde om ongeveer half elf een appelvink op de voedertafel in mijn tuin aan de van Limburg Stirumstraat. Ik heb een half uur genoten van een appelpitten krakende appelvink. (Kees Pietersen)"

Stap 1: Mail je verhaaltje, bij voorkeur met digitale foto, aan waarnemingen@nvw.nl. Je waarneming wordt geplaatst op de "Goed gezien-pagina" van de NVWC-website. Wanneer er achtergrondinformatie over te vinden valt, kan je waarneming door de webredactie worden uitgebreid tot een aparte nieuwspagina op de webstek. Een selectie van de beleveniswaarnemingen wordt verwerkt in de waarnemingenrubriek van de HAK-AL.

Stap 2: Voer je waarneming via de NVWC-website ook in op waarneming.nl. De uitleg daarvoor staat hieronder (toelichting registratiewaarneming). Wil je dat niet of kun je dat niet, meld dat dan in je e-mail. De webredactie zoekt dan in overleg met jou naar een oplossing.

Toelichting "Registratiewaarneming"

Veel NVWC-leden sturen regelmatig waarnemingen in. Die zogenaamde 'losse' waarnemingen vormen een mooie aanvulling op de inventarisatie-waarnemingen van de verschillende werkgroepen.

Voorbeeld: "Op zaterdag 7 februari 2009 vlogen 3 graspiepers over de Lazaruswaard in de avondschemering naar het noordoosten. (Kees Pietersen)"

Melden van de waarneming: ga via de NVWC-website naar waarneming.nl. Wanneer je een inlogcode voor deze site hebt, kun je inloggen en je waarnemingen invoeren. Heb je deze code niet (en wil je die ook niet) dan kun je toch de gegevens invoeren, maar dan moet je jouw mailadres in het verplichte veld achterlaten.

Uitleg over Waarnemingen bekijken

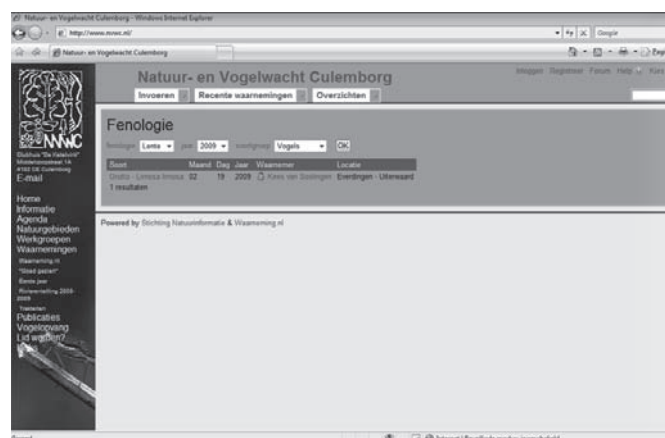
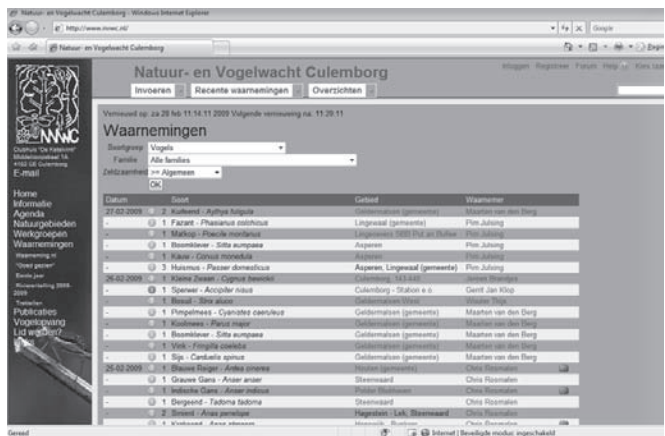
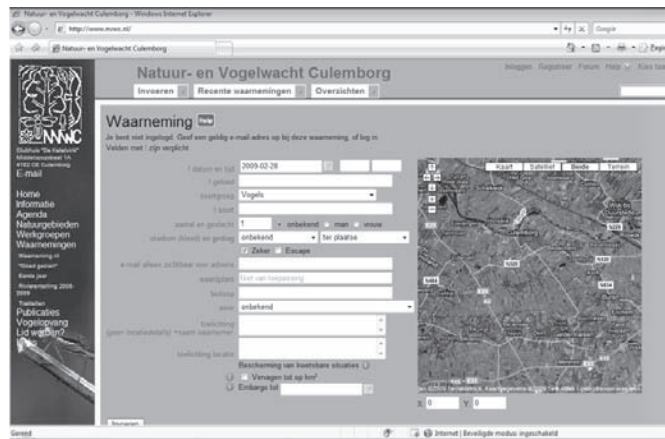
Wil je weten wat er is gezien in het Culemborgse werkgebied? Surf dan via de nvwc-website naar waarneming.nl.

Klik op recente waarnemingen en kies een soortgroep (*hier als voorbeeld, onder vogels*).

Je krijgt nu de waarnemingen in chronologische volgorde te zien. Je kunt vervolgens nadere selecties maken op familie en zeldzaamheid.

Overzichten

Je kunt de waarneming.nl ook overzichten laten maken: je wilt bijvoorbeeld weten wat de eerste aankomstdata zijn van de verschillende zomergasten. Klik daarvoor op de knop 'overzichten' - 'fenologie'. Je kunt met de invulvelden nog nadere selecties maken. Hieronder is gekozen voor 'lente' en '2009' en 'vogels'. Druk op OK - wacht even en je krijgt je het resultaat te zien.

Foto's & teksten
Wiel Rutten

Jeugdgroep Green Rangers

Vogelvoedsel en snavels 29 november

Tegen het vallen van de winter is het met het oog op moeilijke tijden voor vogels altijd handig daarop voorbereid te zijn, vandaar dat we deze dag vetbollen hebben gegoten en pindasnoeren geregen, zodat de Culemborgse vogels wat gemakkelijker voedsel vinden. De bollen en snoeren zijn her en der opgehangen door Sara, Dagmar, Gijs, R bke, Hanna, Henk en Niels.

Knotten 10 januari

In de ochtendkoude togen we naar de Beusichemse Dijk om de knotploeg van de groten bij te staan. Er stonden een stuk of 12 kleine wilgjes die ook een knotbeurt nodig hadden en geknipt waren voor de 7 fiere knapen van de Green Rangers. Binnen no time zat eenieder in zijn eigen boompje om van daaruit alle overbodige (dus alle) takken er af te zagen of knippen, en zoals ge-woonlijk op deze knotdag is het moeilijk om op tijd te vertrekken richting Ketelvink, behoudens een enkeling met koude voeten.

De laatste maanden zijn enkele kinderen gestopt met de Green Rangers zodat er weer plek is voor nieuwe kinderen van 8 tot 12 jaar. Binnenkort stoppen ook alle kinderen die nu ouder zijn dan 12 jaar, zodat er dan weer voldoende plek komt voor nieuwkomers. Voor meer informatie bel mij dan op nummer 06-81286595 of per mail NVWC@wielrutten.nl

Reeën 28 februari

In de vroege ochtend gingen we met Annette per fiets richting Regulieren, om reeën te gaan bekijken en direct in het begin hadden we al geluk met een groepje van 4 reeën, die zelfs met een eenvoudig verrekijktje duidelijk te zien waren. Annette legde uit dat je het verschil tussen een mannetje en vrouwtje kon zien aan de vlek op hun achterste. Door een verkeerde windrichting hadden ze ons echter al geroken en vluchtten de bosjes in. Later zagen we nog een groepje van 3 reeën die minder onheil roken.

Roofvogeltelling 31 januari

In de winderige kou gingen we met Camiel en z'n telescoop via de Goilberdingerdijk richting fort Everdingen op zoek naar roofvogels, maar de spoeling was dun en we zagen slechts enkele buizerds. Bij het fort sloegen we linksaf de Diefdijk op en vervolgens via de Prijsseweg (op de hoek met de Diefdijk waren in de verte met de telescoop nog enkele reeën te zien) weer terug naar het centrum.

Reeën kijken in de Regulieren

We moesten op 28 februari om 7 uur bij de Ketelvink zijn.

We kregen van Wiel en Annette uitleg. Daarna deden we hesjes aan en fietsten weg.

In de Regulieren moesten onze vestjes en lichten uit, want anders lieten we de reeën schrikken. We liepen een klein stukje en we zagen al gelijk twee reeën.

Toen gingen we weer door, we kwamen bij een wei met drie reeën.

Annette ging nog wat vertellen over de hoeven.

We kwamen bij een pad met modder daar zagen we reeën sporen.

We gingen weer terug naar de Ketelvink.

Geschreven door:

**Niels Goessens en
Gijs Venema**

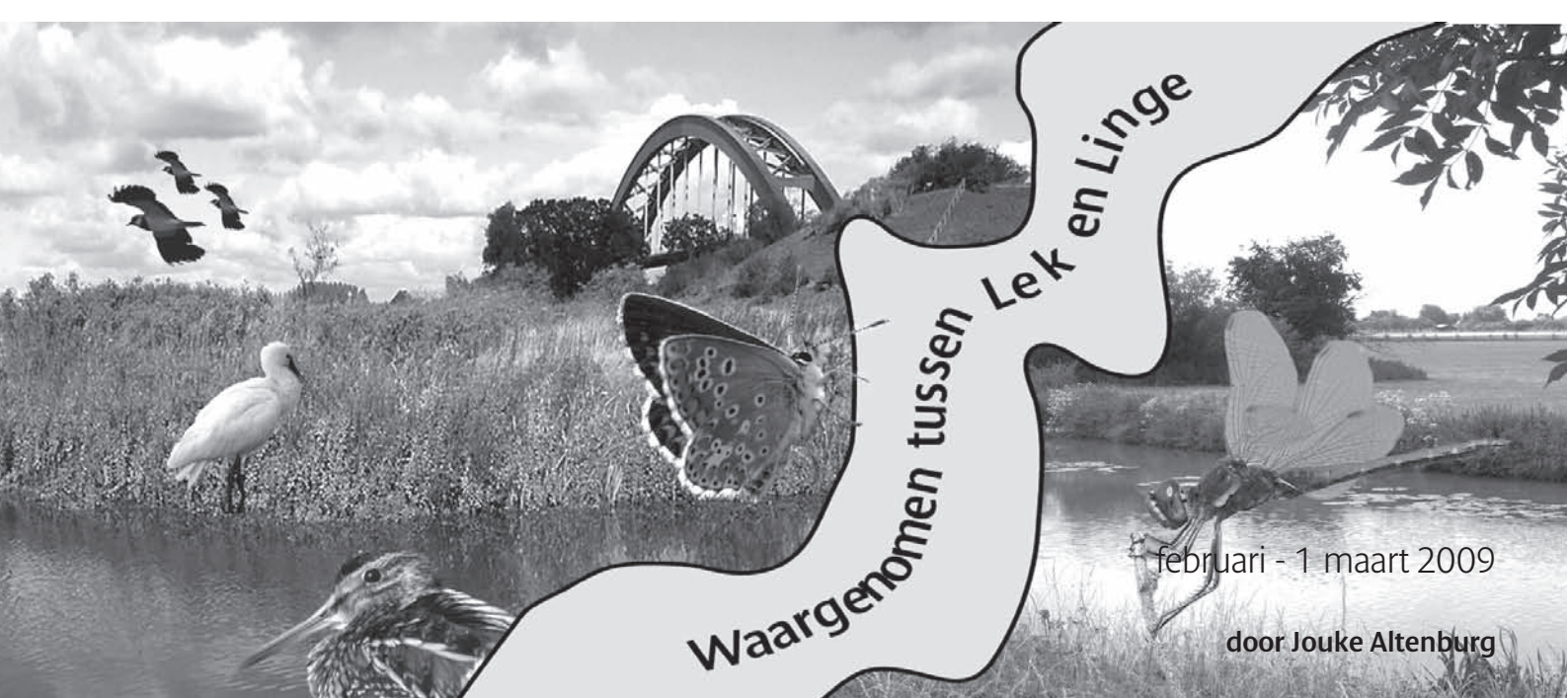
Zwerfvuil 14 maart

Deze dag was de jaarlijkse zwerfvuilopruimdag in de Baarsemerwaard, waar we vier volle zakken blikjes, zakjes, flesjes en overig achtergelaten troep hebben verzameld. Gonda had tevens voor de nodige versnaperingen gezorgd en na afloop was er nog tijd voor een verhaaltje en een spelletje.

Wiel Rutten

nwwc@wielrutten.nl

telefoon: 0345 - 510064

februari - 1 maart 2009

door Jouke Altenburg

Ondanks de korte periode van krap acht weken tussen het schrijven van de vorige rubriek en deze editie zijn er erg leuke natuurbelevissen gemeld. De eerste nachtvinders verschenen weer in februari, appelvinken kwamen op bezoek in twee Culemborgse tuinen, een kamsalamander werd aangetroffen in het Tichelterrein, een kramsvogel kwam regelmatig een appeltje halen in de tuin en een nijlganzenpaar ruimde uiteindelijk het veld (lees nest in de Plantage) voor een ooievaarpaar. De komende maanden staan ongetwijfeld bol van de unieke natuurbelevissen. Laat anderen daarin meedelen en mail ze naar waarnemingen@nvwc.nl.

APPELVINK

2 februari 2009

We hebben de appelvink ca. twee weken regelmatig in de tuin (omgeving v. Limburg Stirumstraat) gezien. (Ger Niessen en Rieke Gardebroek). Naar aanleiding van het webbericht berichtte ook Dirk van Opheusden dat hij in de eerste twee weken van januari een appelvink op de voertafel heeft gehad.

Toelichting

De waarnemingen van Ger Niessen & Rieke Gardebroek en Dirk van Opheusden zijn bij mijn weten de eerste wintermeldingen van een appelvink op een voertafel in het werkgebied. In de HAK-AL special van 2002 staat de appelvink als dwaalgast te boek: 15 gevallen van 18 individuen tussen 1975 en 2002. Dat beeld zet zich in de jaren erna voort: de appelvink wordt niet jaarlijks gezien. Hooguit twee a drie waarnemingen in een jaar. In 2008 zijn in juli en augustus verschillende malen meerdere appelvinken bij de Meent (Beusichem) gezien. Dat betrof mogelijk een broedgeval.

(Bron: HAK-AL special 2002, Louis van Oort en Arjan Brenkman)

Appelvink. Foto: Jouke Altenburg.

KAMSALAMANDER

7 maart 2009

Tichelterrein Buren. Onweerstaanbaar zonnetje. Bij een van de zwaar begroeide plasjes kom ik onder wat dood hout een onopvallend diertje tegen. Een kamsalamander. Voorzichtig keer ik het beestje om. Wat een kleurenpracht aan de buikkant. Het diertje reageert nog nergens op. Ik maak een paar plaatjes en laat alles achter zoals ik het aangetroffen heb. (Co Sielhorst).

1 maart 2009

Op de Lekdijk west, ten westen van Beusichem, over een traject van iets meer dan 1000 m lagen zeker 110 doodgereden kleine watersalamanders en 3 kamsalamanders. (Martin Poot)

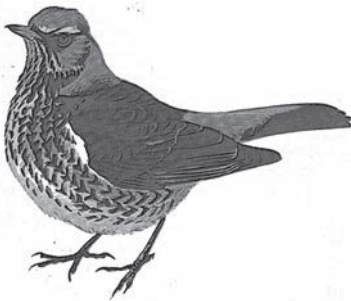
Toelichting

De paddentrek is bij iedereen wel bekend. Wat velen echter niet weten, is dat salamanders ook naar hun voortplantingswateren trekken. Die trek valt vaak enkele weken eerder dan de 'paddentrek'. Kamsalamanders komen in heel Noordwest-Europa voor. In Nederland staat de soort als 'kwetsbaar' op de Rode Lijst. Het rivierengebied is een belangrijk leefgebied voor de kamsalamander. De Put van Buren is pas sinds vorige jaar bekend als leefgebied, dankzij de oplettende ogen van Co Sielhorst.

De kamsalamander is overwegend schemer- en nachtactief. Alleen in de voortplantingstijd is de salamander overdag aan te treffen in het water. Buiten de paartijd is de soort veel op het land te vinden in bijvoorbeeld de strooisellaag van het bos, in dichtbegroeide graslanden of onder stenen en andere objecten in schraler terrein. De overwintering vindt meestal plaats op het land, maar gebeurt soms in het water op de bodem van een poel. Uit onderzoek is gebleken dat kamsalamanders steeds dezelfde poel blijven bezoeken. Een kamsalamander kan wel 15 jaar oud worden.

(Bronnen: www.wikipedia.nl; www.ravon.nl; Veldgids amfibieën en reptielen - Ton Stumpel en Henk Strijbosch, KNNV Uitgeverij - Utrecht 2006)

KRAMSVOGEL

Zondag 1 februari 2009

Vanmorgen foerageerde een kramsvogel op de grond in mijn achtertuin aan de Akelei. Hij at van een van de appels die ik daar heb neergelegd. Hij is druk met het weggagen van telkens dezelfde merelman die ook net dat ene appeltje wil hebben. Vandaag is de kramsvogel alleen. Vorige week woensdag heeft hij met nog vijftig anderen de boom met sierappels van de burens leeggegeten. (Emmy Baks)

Toelichting

Kramsvogels komen doorgaans in groepen voor, zowel binnen als buiten het broedseizoen. Het zijn vruchteneters. Ze komen tijdens de najaarstrek in de Betuwe vaak talrijk voor op de meidoornhagen (bessen) en in de boomgaarden (valfruit). In de winter is er altijd wel een aantal groepen in het buitengebied te vinden. Tijdens vorst trekken ze ook de bebouwde kom in. Dat blijkt ook uit de waarneming van Emmy Baks. Een solitair exemplaar dat blijft 'snacken' is opmerkelijk te noemen.

NIJLGANS

Zondag 1 maart 2009

Sinds vandaag is het paartje Ooievaars terug bij de Plantage. Een paartje Nijlganzen zat vanaf half januari en de hele maand februari op het nest te baltsen, maar sinds de komst van de ooievaars niet meer. Zou het paartje aan de Achterweg hetzelfde paartje zijn dat verdreven is, maar nog steeds opteert voor een ooievaarsnest? (Martin Poot)

Toelichting

Nijlganzen zijn exoten; vogels die zich door menselijk ingrijpen in Nederland hebben gevestigd. De Nederlandse populatie nijlganzen is eind jaren '60 uit ontsnapte wildwatercollecties ontstaan. Deze ca. 70 cm grote gans komt algemeen voor in Afrika behalve in woestijnen en dichte bossen en in de Jordaanvallei. Ze worden veel aangetroffen in de Nijlvallei. De nijlgans leeft voornamelijk op land, hoewel ze goed kan zwemmen. Nijlganzen zijn boombroeders. In het NVWC-werkgebied vinden we regelmatig nesten in knotwilgen. Nijlganzen zijn nestconcurrenten van o.a. kraaien en roofvogels. Blijkbaar was het paar ooievaars in de Plantage een maatje te groot voor ze.

(Bronnen: www.wikipedia.nl; ANWB-Vogelgids van Europa, Svensson et al, Uitgeverij Tirion, 2003)

WACHTVLINDER

22 februari 2009

Kars en ik hebben op deze druilerige zachte (9 tot 6 graden) zondagavond voor het eerst dit jaar stroop gesmeerd. Bij onze eerste ronde langs de bomen (vijf in de Akkerwinde en vijf in de Akelei overgang Parkstrook) hadden we twee soorten nachtvlinders: een zwartvlekwinteruil en een wachtervlinder! Later op de avond kwam er nog een wachtervlinder bij. (Annette van Berkel)

Toelichting

Hoe herken je een wachtervlinder?

Voorvleugellengte: 17-20 mm. Deze uil is goed te herkennen aan de kleine niervlek op de voorvleugel met aan weerszijden daarvan een klein 'satellietvlekje'. De kleur van de niervlek varieert van wit tot roomgeel, oranje of oranjebruin. Soms verschillen de vlekjes in kleur van de niervlek of onderling; er zijn ook vlinders waarbij de vlekjes op de op ene vleugel oranje zijn en op de andere vleugel wit. Hoewel de vlekjes soms moeilijk zijn te onderscheiden, zijn ze vrijwel nooit afwezig. De voorvleugel is vrij effen en heeft een warme kaneelbruine, oranjebruine of geelbruine kleur. Verse vlinders hebben soms een blauwachtige of purperachtige glans. Langs de geschulpte achterrand loopt een golvende of zigzaggende franjelijn. De wachtervlinder is een gewone nachtvlindersoort die verspreid over het hele land voorkomt in loofbossen, struwelen, parken en tuinen. De wachtervlinder komt als rups voor op allerlei loofbomen en struiken, waaronder eik, sleedoorn, meidoorn, iep en spaanse aak. De soort vliegt van begin september - half november en na de overwintering van half januari - half mei in één generatie. Tijdens milde winternachten zijn de vlinders soms ook actief. De vlinders komen zowel op licht als op smeer; ze bezoeken diverse soorten bessen en bloemen van klimop.

(Bron: www.vlindernet.nl)

Mus groeit: tel ook mee in 2009

Huismus. Foto: Harvey van Diek.

Het Meetnet Urbane Soorten gaat zijn derde jaar in. Dit stadsvogelmeetnet is opgezet door SOVON Vogelonderzoek Nederland en Vogelbescherming Nederland om de aantalsontwikkeling en verspreiding van broedvogels in bebouwde gebieden beter in beeld te brengen. Meedoen met MUS wordt in 2009 nog interessanter. De telgegevens worden nu door Vogelbescherming gebruikt om beschermingsmaatregelen voor stadsvogels beter af te kunnen stemmen op de lokale situatie in gemeenten. Nieuw in 2009 is dat ook zoogdieren meegeteld kunnen worden, en 2009 is natuurlijk het Jaar van de Visdief.

Zelf meedoen, individueel of als vogelwerkgroep

Over de resultaten van de eerste twee jaar van het stadsvogelmeetnet MUS is meer te lezen in SOVON Nieuws 2008 nr. 3 <<http://www.sovon.nl/pdf/Sonie200803.pdf>>. Als u interesse heeft om mee te doen, kunt u meer informatie vinden op de website van SOVON, waar ook een postcodegebied in de buurt kan worden uitgezocht <<http://www.sovon.nl/default.asp?id=367>>. MUS blijkt een leuk project te zijn om als vogelwerkgroep op te pakken. Er zijn enkele steden in Nederland die vrijwel vlakdekkend 'geMUST' worden. De tellingen kosten weinig tijd (slechts twee ochtenden en een zomeravond) en door de laagdrempelige opzet kunnen ook vogelaars met weinig telervaring meedoen. Voorwaarde is dat men de algemene soorten stadsvogels op zicht en geluid kan herkennen. Om hierbij te helpen heeft SOVON de MUS-cursus opgezet: een gratis vogelherkenningscursus die met name ingaat op geluidenkennis, en via internet individueel te volgen is <<http://www.sovon.nl/default.asp?id=454>>.

Met vriendelijke groet,

Bram Aarts

Coördinator MUS
MUS@sovon.nl
024-6848111

Convocaties

Excursies

VERZAMELEN: Bij de Ketelvink, tenzij anders aangegeven

Adres: Middelkoopstraat 1A
Culemborg (achter het Chopinplein op Terweijde)

Vrijdag 8 mei 2009

AVONDEXCURSIE naar de Zouweboezem

Vrijdag 8 mei is er een avondexcursie naar de Zouweboezem bij Lexmond. Dit is een bijzonder gebied, bestaande uit open water, wilgengrienden, elzenbroekbos en riet- en lisdoddevelden.

De verwachting is dan ook dat wij de nodige moerasvogels tegen gaan komen. Zo is er op een open water een kolonie zwarte sterns met daaromheen rietland. Het zangkoor dat hier zich goed laat horen, bestaat uit rietzanger, blauwborst, snor, sprinkhaanzanger en nog enkele rietvogels.

Omdat er een vlonderpad het gebied in gaat, is het een beleving vanuit het hart van het gebied.

De kans is dan ook aanwezig dat je roerdompen kunt horen van meerdere kanten om je heen.

Een ander voordeel van een avondbezoek is het zien van purperreigers. Deze foerageren in de wijde omtrek en komen 's avonds terug naar de Zouweboezem.

In het gebied zullen we ongeveer 3 km lopen op een laag tempo, dus iedereen is welkom en kan mee.

We vertrekken om 19:00 uur.

Geef aan of dat je over een auto beschikt en of er mensen kunnen meerijden.

Opgave en informatie
Daniël Beuker
vogel_freak@hotmail.com

Zaterdag 30 mei 2009

LIBELLENEXCURSIE Tichelterrein Buren

Wie het prachtige boekje 'Libellen tussen Lek en Linge' goed heeft gelezen, weet dat het Tichelterrein bij Buren, ook wel de Burense Put genoemd de beste plek is om in ons werkgebied libellen te gaan bekijken. Zeldzame soorten die verder alleen op de zandgronden of in laagveengebieden voorkomen, kun je hier tegenkomen, zoals de smaragdlibbel en de noordse witsnuitlibel. De bruine winterjuffer en de glassnijder zijn hier ook vaste bewoners en eind mei kun je er ook de schitterende plasrombout tegenkomen.

Niet alleen voor libellen is het een paradijs. Het is ook de beste plek om orchideeën te vinden en we zullen er zeker drie soorten op naam kunnen brengen. Bloemrijke graslandjes, mooie waterpartijen met kraakhelder water, oude populierenbossen en nat wilgenbos dat inmiddels helemaal in elkaar begint te storten maken het ook landschappelijk een heerlijke plek.

Genoeg redenen dus om mee te gaan op deze excursie. We vertrekken om 10.00 uur vanaf het clubhuis de Ketelvink. Het is ongeveer een half uur fietsen, dus om 10.30 verzamelen we bij de ingang van het Staatsbosbeheereservaat en begint de excursie. Tegen 13.00 uur zullen we de excursie afsluiten. Iedereen is van harte welkom en opgeven is niet nodig.

Bij twijfel of het weer of voor meer informatie
Kārs Vēling
☎ 0345 - 513 689
karsverling@planet.nl

Zaterdag 20 juni 2009

PLANTENEXCURSIE

ZELDZAME FLORA in Noord Brabant bekijken

In de Langstraat tussen Waalwijk en Waspik ligt een bijzonder gebied wat betreft zeldzame wilde planten. Het gebied is zo bijzonder omdat we hier in het overgangsgebied tussen 3 verschillende plantendistricten zitten. Deze zijn het Rivierengebied, het jonge zeekleilandschap en de pleistocene hogere zandgronden. Bovendien is hier sprake van kwelwater, dat wil zeggen water dat uit de ondergrond naar de oppervlakte komt en daar opborrelt.

Dankzij de inspanningen van Staatsbosbeheer die hier enkele reservaten beheert zijn gelukkig veel van de botanische rijkdommen, die ernstig bedreigd zijn, behouden.

Wij kunnen hier genieten van blauwgraslanden, natte schraallanden, trilvenen, dotterbloemhooilanden en natuurlijke veenmoerassen. Hier groeien botanische pareltjes zoals spaanse ruiter, moeraskartelblad, veenreukgras, galigaan, moeraswolfsklauw, moeraslathyrus, gele, blonde en ronde zegge.

Omdat het gebied zo kwetsbaar is, is het voor het publiek afgesloten. Slechts mondjesmaat krijgen groepjes geïnteresseerden toestemming om onder geleide van een gids het gebied te betreden.

Wij kunnen ons dan ook gelukkig prijzen dat het ons werkgroeplid Kees van de Vate gelukt is om voor een groep NVWC'ers een excursie in dit gebied te regelen.

We vertrekken om 9.00 uur vanaf De Ketelvink en zullen naar verwachting zo tegen 16.00 uur weer terug zijn.

Neem dus eten en drinken mee en gezien de aard van het terrein zijn laarzen aanbevolen.

Opgave en informatie:

Leo van der Kooij

l.p.vanderkooij@wanadoo.nl

☎ 0345 515450

Nazomerkamp NVWC

IN LAATSTE WEEKEND VAN AUGUSTUS

Allemaal hebben we iets met de natuur. Daarom zijn we ook lid van de NVWC (en vaak ook van andere verenigingen). Om het inzicht in de natuur te vergroten, om de natuur te beleven en om de natuurontwikkelingen te bestuderen, organiseert de NVWC vele activiteiten. Een daarvan is het nazomerkamp.

We zijn daar in 2008 mee begonnen (eigenlijk opnieuw gestart want in de "grijze oudheid" organiseerde de NVWC dat kamp ook al) en we willen deze "traditie" in 2009 voortzetten. We houden het kamp van vrijdag 27 augustus t/m zondag 30 augustus.

De locatie is nog niet bekend en daar zullen we ons gezamenlijk als deelnemers over gaan beraden. Er zijn al enkele suggesties gedaan:

- Ruiten AA bij Sellingeren in Oost Groningen
- nationale park De Meinweg in Midden Limburg
- landgoed Eerde (Eerder Achterbroek) bij Ommen
- Engbertsdijksvenen nabij Vriezenveen
- het Zwin bij Cadzand
- kreken bij Veere.

Dat bespreken doen we op maandag 8 juni om 20.00 uur in de Ketelvink. Denk dus goed na over je eigen voorkeur. Op die avond gaan we ook in op de organisatie van het kamp zelf, zoals ontbijt, warm eten, excursies, kosten en dergelijke. Om een idee te geven van de mogelijk kosten put ik uit de nalatenschap van het nazomerkamp bij de Kampina. Voor kinderen t/m 12 jaar kostte dat toen € 22,50 en voor volwassenen € 28,70.

Wil je meedoen geef je dan uiterlijk vrijdag 29 mei op bij:

Met vriendelijke groeten
namens het NVWC-bestuur

Opgave bij:

Yme Jan Bosma

Wilgenboom 51

4101 WK Culemborg

bosmawerf@casema.nl

Adressen

Contactadres:

Natuur-en Vogelwacht Culemborg
Clubhuis "De Ketelvink"
Middelcoopstraat 1a
4102 CE Culemborg
Triodosbank: 78.14.04.312
KvK te Tiel: 40156764
e-mail: post@nwwc.nl
website: www.nwwc.nl

Bestuur:

Kars Veling (voorzitter)
Akkerwinde 9
4102 JJ Culemborg
☎ 0345 - 53 16 89

Gonda Baard (secretaris)
Martinus Nijhoffpad 13
4103 WP Culemborg
☎ 0345 - 52 13 94

Yme Jan Bosma (penningmeester)
Wilgenboom 51
4101 WK Culemborg
☎ 0345 - 51 30 08

Algemene bestuursleden:

Paul van Buchem
Kastanjeboom 33
4101 VS Culemborg
☎ 0345 - 51 01 50

Stellen van vragen aan het bestuur
kan door te bellen of te mailen naar:
bestuur@nwwc.nl

Clubhuis:

"De Ketelvink" voormalig "Ketelhuis"
op Terweijde.

Arie Huijgen (beheer)
Binnen molenstraat 32
4101 BA Culemborg
☎ 0345 - 51 59 75

Lidmaatschap en Contributie:

Nieuwe leden, adreswijzigingen en
overige veranderingen in lidmaatschap
kunnen worden doorgeven via e-mail
aan: Toine van de Laar,
ledenadmin@nwwc.nl of het postadres
van "De Ketelvink".

Betaling geschiedt per
toegezonden acceptgirokaart.
Lidmaatschap per gezin/adres €15,00
per jaar. Postlidmaatschap €24,00 per
jaar. Opzegging minimaal een maand
voor het einde van het verenigingsjaar.

Coördinatoren:

Lezingen
dia-avonden en cursussen:
Kars Veling (*ad interim*)
Akkerwinde 9
4102 JJ Culemborg
☎ 0345 - 53 16 89

Kampen
Saskia Janssen
Wilgenboom 12
4102 KL Culemborg
☎ 0345 - 53 28 98

Vogelwerkgroep incl. Nestkasten:
Marcel Kok
Amstelsingel 19
4105 GZ Culemborg
☎ 0345 - 51 60 74

Plantenwerkgroep:
Leo van der Kooij
Vliegenweg 3
4101 JK Culemborg
☎ 0345 - 51 54 50

Insectenwerkgroep:
Rob van de Haterd
Burgemeester Verweijlaan 44
4191 XH Geldermalsen
☎ 0345 - 52 25 82

Vragen over insecten:
Annette van Berkel
Akkerwinde 9
4102 JJ Culemborg
☎ 0345 - 53 16 89

Knotwilgenwerkgroep:
Harry van de Warenburg
Grondzeilenweg 9
4105 HJ Culemborg
☎ 0345 - 51 43 58

Werkgroep Wintervoeding Vogels
Ruud Post
Linnaeuslaan 61
4102 LG Culemborg
☎ 0345 - 51 09 29

Tuin- en kluswerkgroep:
Frans Waroux
Irene Vorrinkstraat 69
4105 JA Culemborg
☎ 0345 - 51 53 93

Begeleiding jeugdgroepen:
Wiel Rutten
A. Romein Verschoorpad 1
4103 VE Culemborg
☎ 0345 - 51 00 64

Bibliotheek werkgroep:
Jaaike Bosma
Wilgenboom 51
4101 WK Culemborg

Boeken/verslagen/tijdschriften in
"De Ketelvink". Informatie en uitleen
woensdagmorgen of op afspraak
Telefoon: ☎ 0345 - 51 30 08

Contact-adressen:

Dierenambulance Vianen:
Jolande van der Klis
Postbus 390
4130 EJ Vianen
☎ 06-51 11 12 90
e-mail: jolandevanderklis@hetnet.nl

Kinderboerderij "de Heuvel"
Peter Brosky
Weithusen 63
4102 NV Culemborg
☎ 0345 - 51 88 09

Steunpunt NME
Pauline Hoevenaars
Bezoekadres 'de Heuvel'
Weithusen 63
4102 NV Culemborg
☎ 0345 - 51 97 41 (*di. & wo.*)
b.g.g. ☎ 0345 - 47 78 17

Klachten over vleermuizen in huis:
Stichting Landschapsbeheer
Gelderland / Vleermuiswerkgroep
Gelderland 'Vlegel'
Fred van Delft
Th. zasstraat 6
4105 BN Culemborg
☎ 0345 - 51 58 20
e-mail: fredvanDelft@casema.nl

Diverse Natuurorganisaties:

Milieu:
Milieuklachten gemeente Culemborg
☎ 0345 - 47 77 94
(tijdens kantooruren)
Na kantooruren politie
☎ 0900 - 88 44

Klachten meldlijn gemeente Culemborg
☎ 0345 - 47 79 59

*Buitengewoon opsporingsambtenaren
Culemborg*
P. Brosky ☎ 06-46 36 27 47
J. de Kaper ☎ 06-46 36 27 12

*Milieuklachten en
informatiecentrum (MKIC)*
☎ 026 - 359 99 99

Veldpolitie:
(Werkhoven)
Den Hartog: ☎ 0345 - 55 15 58
(Cothen)
Vrieling: ☎ 0345 - 56 16 75
(Zeist)
Meldkamer: ☎ 030 - 692 48 24

*Algemene Inspectiedienst
AID groendesk*
☎ 030 - 669 26 40 of
☎ 030 - 669 26 63

Gemeentepolitie
Triosingel 34
4101 XC Culemborg
☎ 0900 - 88 44

Vereniging Milieudefensie:
Postbus 19199
1000 GD Amsterdam

Milieudefensie Steunpunt Culemborg:
Frederik van Eedenlaan 30
4103 WB Culemborg
☎ 0345 - 53 30 97
e-mail: milieudefensie.culemborg@
planet.nl

*Milieuwerkgroep
Noordwest-Betuwe:*
Harry van de Warenburg
Grondzeilerweg 9
4105 HJ Culemborg
☎ 0345 - 51 43 58

Milieuwerkgroep Buren:
Goof den Hartog
Kloosterlaan 15
4111 LG Zoelmond
☎ 0345 - 50 20 61

Informatie:

Het Vogeljaar:
Jaarabonnement door overschrijving
van €12,55 op girorekening van de
N.V.W.C., ondervermelding van
"Het Vogeljaar"

Verbandtas en -trommel:
Op excursie? Vergeet dan niet vanuit
de Ketelvink de linnen NWWC-rugtas
mee te nemen met EHBO-doodsjes,
instructies en belangrijke
telefoonnummers.
Iets gebruikt? Meld dit dan bij het
bestuur: bestuur@nwwc.nl,
☎ 0345 - 52 13 94

Inleveren vogelwaarnemingen:
e-mail: waarnemingen@nwwc.nl
Invulformulier te vinden op
www.nwwc.nl of via de speciale bak
in "De Ketelvink"

Vogelopvang:
Alle "wilde" zoogdieren en vogels,
die hulpbehoevend zijn kunnen, na
overleg, gebracht worden naar:

(tijdens kantooruren)
Kinderboerderij "de Heuvel"
Jan Kaper
Weithusen 63
4102 NV Culemborg
☎ 06-46 36 27 12
(na kantooruren)
Ruud Post
Linnaeuslaan 61
4102 LG Culemborg
☎ 0345 - 51 09 29

Postadres redactie Hak-al:
Cocky de Groot
Valeriaan 49
4102 VG Culemborg
☎ 0345 - 53 38 60
e-mail: redactie@nwwc.nl

18 mei deadline kopij Hal-al juni

AGENDA

Indien deze Hal-al onbezorgbaar,
graag retour aan:
N.V.W.C.
Middelkoopstraat 1A
4102 CE Culemborg

april

4	zaterdag	9.30-11.30	Green Rangers
9	donderdag	20.00	Bestuursvergadering
11	zaterdag	9.00	VWG riviertelling
12	zondag	13.30-16.30	"De Heuvel"/NME thema; lammetjesdag/Pasen
17	vrijdag	20.00	Lezing Slakken door Herman Roode
18	zaterdag	9.00-13.00	PWG stinzenflora Utrechtse Vecht
18	zaterdag	9.30-11.30	Green Rangers
19	zondag	8.00	VWG vogelexcursie naar het Deltagebied
30	donderdag	10.00	IWG oranjepijpjes zoeken in de Regulieren

mei

8	vrijdag	19.00	VWG vogelexcursie Zouweboezem
14	donderdag	20.00	Bestuursvergadering
15	vrijdag	19.00	VWG start Big Day (<i>start</i>)
16	zaterdag	9.30-11.30	Green Rangers
16	zaterdag	17.00	VWG eind Big Day (<i>finale</i>)
17	zondag	13.30-16.30	NME activiteitmet thema; C4Real2 op Caetshage
30	zaterdag	10.00	IWG Tichelterrein Buren

juni

6	zaterdag	9.30-11.30	Green Rangers
6	zaterdag	10.00-16.00	"De Heuvel"/NME thema; schaapscheerdersfeest
11	donderdag	20.00	Bestuursvergadering
20	zaterdag	9.00-16.00	PWG excursie grassen en zeggen Sprang Capelle
22	maandag		deadline convoronde
27	zaterdag	9.00	Green Rangers

juli

5	zondag	13.30-16.30	SSC/NME activiteitmet thema; circus
9	donderdag	20.00	Bestuursvergadering

Kijk voor het laatste nieuws op www.nvwc.nl